

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТІНІҢ
ЖАНЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ АКАДЕМИЯСЫ

Басқару институты

қолжазба құқығында

Мамаш Ерболат Дайрабайұлы

**МАҢҒЫСТАУ ОБЛЫСЫНЫҢ МЫСАЛЫНДА ОРТА БІЛІМ БЕРУ
САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫ ЖЕТІЛДІРУ**

«7M041 – Бизнес және басқару» дайындық бағыты бойынша
«7M04105 – Мемлекеттік саясат» білім беру бағдарламасы

Бизнес және басқару магистрі дәрежесін иелену үшін «7M04105 – Мемлекеттік
саясат» білім беру бағдарламасы магистрлік жоба

Ғылыми жетекші: _____ Орсариев А.А. PhD

Жоба қорғауға жіберілді: 2024 жылғы « ____ » _____ 2024ж.

Басқару институтының директоры _____ Гаипов З.С.

Астана, 2024

МАЗМҰНЫ

НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР.....	3
БЕЛГІЛЕУЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР.....	4
КІРІСПЕ	5
НЕГІЗГІ БӨЛІМ.....	9
1-ТАРАУ. ОРТА БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ-ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	9
1.1. Орта білім беру жүйесі мен білім беру саясатын зерттеудің бағыттары мен теориялық тәсілдері.....	9
1.2. Қазіргі жағдайда Қазақстан Республикасының орта білім беру институты.....	11
1.3. Орта білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың мәні мен принциптері.....	17
2-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОРТА БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТӘЖІРИБЕСІНЕ СОЦИОЛОГИЯЛЫҚ ТАЛДАУ (МАҢҒЫСТАУ ОБЛЫСЫ МЫСАЛЫНДА)	24
2.1. Маңғыстау облысының орта білім беру мекемелерінде мемлекеттік саясатты жүзеге асыру тәжірибесі	24
2.2. Орта білім беру саласындағы мемлекеттік білім беру саясатын іске асыру тиімділігінің факторлары	28
2.3. Орта білім беруді жаңғырту процестеріне басқарушылық ықпал етудің инновациялық тетігі.....	30
ҚОРЫТЫНДЫ.....	33
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ.....	40
ҚОСЫМШАЛАР.....	41

НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы,
2. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. Қазақстан Республикасы Президентінің 1993 жылғы 5 қарашадағы № 1394 «Қазақстан Республикасы Президентінің шетелде кадрлар даярлауға арналған «Болашақ» халықаралық стипендияларын белгілеу туралы» Жарлығын іске асырудағы елеулі кемшіліктер туралы. 3375: бекітілген. 3 наурыз 1997 ж.
3. Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы. «Шетелде кадрлар даярлау жөніндегі республикалық комиссия туралы» 2000 жылғы 12 қазан, N 470.
4. Қазақстан Республикасының Заңы «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдеде қабылданған №319-III.
5. «Қазақстан-2030» Стратегиясы Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы
6. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы
7. 2011 жылғы «Ғылым туралы» Қазақстан Республикасының Заңы
8. «Қазақстан Республикасының Білім беру туралы заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2011.10.24 N 487-IV Қазақстан Республикасының Заңы
9. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2000 жылғы 14.02 қаулысымен бекітілген № 236 «Қазақстан Республикасындағы білім мен ғылымды интеграциялау жөніндегі кейбір шаралар туралы», «Қазақстанның 2015 жылға дейінгі индустриялық-инновациялық даму стратегиясы», «Қазақстан-2050: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Стратегиясы
10. «Білім беру» мемлекеттік бағдарламасы
11. Біліктілікті тану туралы Лиссабон конвенциясы
12. «Бала құқықтары туралы» Конвенциясы

БЕЛГІЛЕУЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР:

ҚР ОАМ ОБК	– Қазақстан Республикасының оқу ағарту министрлігінің орта білім беру комитеті
МСКО-1997	Білім берудің халықаралық стандарттық сыныптамасы
ҚР БҒМ	Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
ЖОО	– Жоғары оқу орындары
АКТ	Ақпараттық коммуникациялық технология
ШЖМ	Шағын жинақты мектептер
БХС	Білім берудің халықаралық стандарты
SAT	Scholastic Assessment Test (Мектептік Бағалау Тесті)
ОЖСБ	Оқу жетістіктерін сырттай бағалау
Ғ.	– ғасыр
ҒҒ.	– ғасырлар
Ж.	– жыл
ЖЖ.	– жылдар
ТМД	– Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы

КІРІСПЕ

Диссертациялық зерттеудің өзектілігі теориялық, әдістемелік және тәжірибелік негіздермен және ең алдымен еліміздегі мектептердегі оқыту үрдісін қамтитын білім беру үрдісі аясындағы саясаттың мән-мағынасы мен нарықтық бәсекелестік жағдайында оны жүзеге асыру тәжірибесінің жүйелі талдауының жоқтығымен, бұл саладағы жаңа ұсынымдарды енгізу қажеттілігімен ерекшеленеді.

Адами әлеуеттің дамуы және елдің болашақ еңбек ресурстарының сапасы орта білім сапасына тікелей байланысты. Мемлекеттік саясат тетіктері арқылы орта білім беруді жаңғырту мәселесін зерттеудің өзектілігі орта білім беру жүйесінің қоғамда жас ұрпақты қалыптастырып, әлеуметтендіретіндіріледі.

Бүгінгі таңда мемлекеттік биліктің жоғары деңгейінде қоғамдық дамудың барлық ішкі жүйелері орта білім беруге деген қамқорлықты сезініп, оны жаңғырту міндетін қойып отыр. Қазақ білім беру жүйесінің жаңғыруы кәсіби кадрлардың жаңа буынын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Бүгінгі таңда кейбір оң өзгерістерге қарамастан, білім беру ісінің жай-күйі әлі де қанағаттандырарлықтай емес.

Орта білім беру саласында жаңа қоғамдық қатынастардың қалыптасуының ең маңызды сәті қоғамдық өмірдің осы саласының даму динамикасының артуы болды. Орта білім беру кеңістігінің құрылымы мен сапасы, институционализация нысандары мен тәрбиелік іс-әрекеттері және т.б. орта білім беру сапасының көптеген ғылыми зерттеулерінің нәтижелері, социологиялық сауалнамалардың деректері (білім беру жүйесінің басшылары, мұғалімдер, оқушылар, ата-аналар және орта білім беру процесіне қатысатын басқа да санаттар), мектептегі білім беруді басқарудың сараптамалық талдауы білімнің, орта білім беру жүйесі мен менеджментінің мемлекеттік деңгейде бұл жүйе жаңа халықаралық және ішкі жағдайдағы Қазақстанның даму қажеттіліктеріне сәйкес келмейді.

Орта білім беруді жаңғыртуды жүзеге асыру мемлекеттік білім беру саясатының негізі болып табылады, өйткені ол Қазақстанның болашағын, сонымен қатар қазақ халқының өмір сүру мүмкіндігін тікелей айқындайды.

Қазіргі кезде мемлекеттік органдар орта білім беруді реформалауды жүзеге асыруда.

Мемлекеттің, бизнес-қоғамдастықтың және азаматтық қоғам құрылымдарының ұзақ мерзімді бірлескен күш-жігерінің салдары адам әлеуетіне инвестициялау болып табылады, ол сайып келгенде экономиканы, мәдениетті дамытуға және мемлекетті ілгерілетуге көп еселік әсер етеді.

Бұл жағдайлар орта білім беруді терең мемлекеттік реформалау қажеттілігін объективті түрде айқындайды.

Қазіргі Қазақстандағы орта білім беруді жаңғырту қажеттілігін талдау мен негіздеудің ерекше маңыздылығы келесі жағдайлармен де айқындалады: 21

ғасырда адамзаттың өмір сүруіне жаһандық қауіп-қатерлердің пайда болуы, бұл білім мен тәрбиенің жаңа сапасын қажет етеді. жас ұрпақ;

- әлемдік қоғамның жаһандану тенденциялары және әлемдік білім кеңістігінің әмбебаптануы;

- ұлттық білім беру жүйелері арасындағы бәсекелестіктің күшеюі;

- Қазақстан Республикасындағы орта білім беру контекстіндегі жаһандық, мемлекеттік, корпоративтік және жеке тұлға арасындағы жаңа қарым-қатынас, оның ерекше сынуы;

- дағдарыс құбылыстары және еліміздің білім беру кеңістігіндегі түбегейлі өзгерістер.

Мәселенің ғылыми даму жағдайы.Зерттеу жұмысының тақырыбын таңдау диссертациялық зерттеудің пәнаралық сипатын анықтайды және диссертация тақырыбы әлеуметтану ғылымы аясынан зерттеу ерекше маңызды. Білім беру мәселелерін әлеуметтанудың әртүрлі салалары зерттейді.

Бұл мәселені социологиялық талдаудың негізі көрнекті әлеуметтанушылар мен педагогтардың еңбектерінде қаланған: Н.И. Новикова, И.Г. Песталоцци, О.Конт, Г.Спенсер және т.б.

Түрлі ғалымдар аталған мәселені қазіргі қоғамның әлеуметтену әлеуметтену тұрғысынан талдап, оқу орындарын нақты әлеуметтік жүйелер ретінде қарастыруды ұсынды.

Диссертациялық зерттеудің объектісі: орта білім беруді жүзеге асырудың теориялық және тәжірибелік мәселелері.

Зерттеу пәні орта білім беру саласындағы мемлекеттік саясатты іске асырудың тиімділігі.

Зерттеудің мақсаты –орта білім беруді жетілдіру және ол үшін мемлекет тарапынан атқарылатын негізді бағыттарды зерттеу.

Зерттеу міндеттері:

- Маңғыстау облысын мысалға ала отырып, орта білім беруді жаңғырту жолында туындайтын негізгі мәселелерді және мемлекеттік саясатты іске асыру динамикасын зерделеу;

- орта білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың мәнін облыстық педагогикалық қауымдастықтың, басқа да кәсіби санаттар мен қоғам өкілдерінің түсінігін және оның жаңалықтарына көзқарасын талдау;

- әлеуметтік-экономикалық жағдайда Қазақстан Республикасында орта білім беруді жаңғырту жөніндегі мемлекеттік саясатты іске асырудың тиімділік факторларын анықтау;

- орта білім беруді жаңғырту процестеріне басқару ықпалының инновациялық тетіктерін әзірлеу.

Зерттеудің негізгі болжамы (гипотезасы) орта білім берудің даму деңгейі мемлекеттік білім беру саясатының басымдықтарымен ғана емес, сонымен қатар оны жүзеге асыру жағдайларына қолайлы әсер ететін факторлар кешенінің болуымен де анықталады.

Зерттеудің теориялық және әдіснамалық негізі жүйелі талдауды қамтамасыз етеді; қоғамдық құбылыстарды, қатынастарды, процестерді

зерттеудегі институционалдық, белсенділік, басқарушылық тәсілдер. Орта білім беруді модернизациялауды мемлекеттік басқару мен қазақстандық қоғамды өзгерту арасындағы байланысты аша отырып, автор процестік тәсілдің әдістерін пайдаланды.

Зерттеудің ақпараттық базасы:

Зерттеуді жүргізу үшін Қазақстан Республикасы Конституциясының ережелері, адам құқықтарын қорғау туралы халықаралық-құқықтық актілері, Қазақстан Республикасының нормативтік-құқықтық актілері, Қазақстан Республикасының Білім беруді дамыту бағдарламасы, тақырып бойынша жарияланған монографиялар қолданылды.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы: Диссертация орта білім саласындағы мемлекеттік саясатты жетілдіруді (Маңғыстау облысының мысалында) реттеуге арналған монографиялық деңгейде жүзеге асырылған зерттеу болып табылады.

Диссертацияда орта білім саласындағы мемлекеттік саясатты жетілдіру мәселесі зерттеліп және, тиісінше Маңғыстау облысының мысалында орта білім саласындағы мемлекеттік саясатты жетілдіру мәселесінің қосымша негіздемелері баяндалған. Зерттеуде орта білім саласындағы мемлекеттік саясатын жетілдіру мәселесінің кез келген бағыттары баяндалған. Диссертацияда орта білім саласындағы мемлекеттік саясатының қағидаттарының топтастырылуы келтірілген. Ұсынылған топтастырылу, сондай ақ, орта білім саласын мемлекеттік реттеудің белгілерін есепке ала отырып, олардың сипаттамасы келтірілген.

Ғылыми жаңалық:

Бұл зерттеудің ғылыми жаңалығы – орта білім саласындағы мемлекеттік саясатты жетілдіру Маңғыстау облысы мысалында тақырыбына жаңа пікір қосу және мемлекеттік басқарудың жаңа бағытын қалыптастыру және оңтайландыру процесінде пайдаланылатын ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеудің теориялық және практикалық маңыздылығы диссертацияда білім әлеуметтануының бөлімдерін дамытатын және толықтыратын теориялық қағидалар мен қорытындыларды тұжырымдауда.

Теориялық маңыздылығы – зерттеу жұмысында бірқатар теориялық ережелер бар. Атап айтқанда, орта білім саласындағы мемлекеттік саясат елдің болашағына - балаларға сапалы білім беріп, оларды келешекте сауатты ұрпақ етіп тәрбиелеп, сол арқылы еліміздің адами капиталын жетілдіру негізінде еліміздің халықаралық қауымдастықта бәсекеге қабілетті болудың негізі екендігі туралы айтылған.

Диссертацияда келтірілген ұсыныстар мен қорытындылар ғылыми әзірлемелерде, әлеуметтану пәні бойынша дәрістер кешенін әзірлеген кезде, мемлекеттік білім беру саласын реттеу жөніндегі нормативтік құқықтық актілерді қолдану қызметі барысында пайдалы болуы мүмкін.

Тәжірибелік маңыздылығы – орта білім саласындағы мемлекеттік саясатын жетілдіру жөніндегі ұсыныстардың әзірленуінде, ал диссертацияда әзірленген ережелер мен қорытындылар осы тақырып бойынша әзірленетін

әдістемелік нұсқаулықтарды, заңнамаға өзгертулер мен толықтыруларды әзірлеу барысында қолдануға болады.

Зерттеу әдістері. Зерттеу процесінде ғылыми танымның жалпы теориялық әдістері қолданылды, олар талдау мен синтезді, дедукция мен индукцияны, теориялық модельдеуді қамтиды, сондай-ақ басқарманың 2021-2023жылдарға арналған орта білім беру жүйесіне талдау жасауды, сондай-ақ басқаратын құжаттаманың мазмұнын талдауды, сондай-ақ әлеуметтік зерттеулердің нәтижелерін талдауды қолдану арқылы жүзеге асырылды. және басқалар.

Зерттеудің эмпирикалық негізін автордың «Орта білім беруді жаңғыртудың мемлекеттік саясатының басым бағыттары мен тетіктері» атты социологиялық зерттеуінің материалдары және республикада жүргізілген орта білім беру саласындағы социологиялық зерттеулердің материалдары құрады.

Қорғауға шығарылатын тұжырымдар:

1. Орта білім беруді жаңғыртудың қазіргі жағдайында мемлекеттік білім беру саясатын іске асыру тәжірибесін бақылау қажет.

2. Мемлекеттік білім беру саясатын іске асырудың тиімділігінің шешуші факторы ондағы мемлекеттік мүдделерді, педагогикалық ұжымның мүдделерін және білім алушылардың білім беру қажеттіліктерін жүйелеуге және жүзеге асыруға мүмкіндік беретін білім беру құзыреті принциптерін үйлестіру болып табылады.

3. Мемлекеттік және қоғамдық басқару институтын дамыту орта білім беруді жаңғыртудың маңызды шарттарының бірі болып табылады. Жүргізіліп жатқан реформалар тиімділігінің маңызды факторы білім беруді мемлекеттік басқару органдарының ғылыми-педагогикалық қоғамдастықпен әлеуметтік әріптестігі болып табылады.

4. Орта білім берудің әлеуметтік мекемесін дамыту келісімдер, келісім-шарттар негізінде әріптестердің өзара жауапкершілігімен және орта білім беруді жаңғыртудың негізгі субъектілерін енгізумен ұштасатын кең желілік өзара іс-қимылмен айқындалады. бағдарламалар, ұлттық жобалар, орта білім беруді дамыту жоспарлары.

5. Автор ұсынған орта білім беруді жаңғырту процестерін басқарудың инновациялық тетігі білім беру ұйымының қызметтің ұйымдық-құқықтық нысаны мен оқыту әдістерін таңдау еркіндігіне кепілдік беруге негізделген.

Диссертацияның құрылымы зерттеу мақсатына байланысты әзірленген. Зерттеудің мәні ретінде белгіленген ережелерге сәйкес диссер тация кіріспеден, тиісінше үш бөлікшелерге бөлінген үш тараудан, қорытын дыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен және қосымшадан тұрады. Зерттеудің ақпараттық негізі ретінде ___ ақпарат көзі пайдаланылған. Диссертацияның жалпы көлемі 44 бет.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

1.Орта білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың теориялық-әдіснамалық негіздері

1.1. Орта білім беру жүйесі мен білім беру саясатын зерттеудің бағыттары мен теориялық тәсілдері

Орта білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың теориялық-әдіснамалық негіздерін сипаттау үшін орта білім беру жүйесі дегеніміз не екендігі туралы айта кетіп, анықтамасының мәніне назар аударсақ.

Сонымен, білім беру жүйесі-негізгі мақсаты білім алушыларға білім беру болып табылатын институционалдық құрылымдарды (мектеп, университет, мектепке дейінгі білім беру мекемелері, қосымша білім беру ұйымдары, колледждер, басқалар) біріктіретін модель.

Білім беруді дамыту тұжырымдамасы мемлекеттік тәуелсіздікті қалыптастыру мен нығайтудың, елдің прогрессивті дамуының іргелі құрамдас бөлігі ретінде аталған саясаттың жалпы стратегиясын атаған.

Осы құжаттар негізінде елімізде біртіндеп 12 жылдық жалпы орта білімге көшу көзделген. Жоғарыда аталған құжаттар бұл үрдістің негізгі қағида-талаптарын айқындайды.

Мемлекеттің міндеті- қоғамның білім беру жүйесін дамытуға қатысуын кеңейту, білім беру құқықтарын іске асыру шарттарына азаматтық тапсырысты қалыптастыру, білім туралы заңнаманың орындалуын бақылауды жүзеге асыру, өскелең ұрпақтың болашақ сапалы білім алу үшін барлық қажетті алғышарттарды қамтамасыз ету.

Мәдени-тәрбие қызметі арқылы білім қоғамның рухани өміріне әсер етеді. Жалпы мәдениеттің қалыптасуы болашақ кәсіби дайындықтың ажырамас шарты болып табылады, әлеуметтік ұтқырлық үшін алғышарттар жасайды, мәдени мұраны сақтаудың кепілі болып табылады[11, 23].

Білім беру саласындағы мемлекеттік саясат-бұл мемлекеттік органдар қабылдайтын шаралар кешені, әлеуметтік институт ретінде білім беруге қатысты саяси әрекеттер (нормативтік құқықтық актілерді, бағдарламаларды және т.б. әзірлеу). Бұл саясат көпшілікке арналған және ашық, онда білім беру саласындағы қатынастардың барлық қатысушыларына қатысты мемлекеттің негізгі басымдықтары мен құндылық бағдарлары айқындалған. Өз кезегінде, *білім беру саясаты* дегеніміз-білім берудің негізгі функцияларын жүзеге асыру, оның ішінде жеке тұлғаның өзін-өзі жүзеге асыру қабілетін қалыптастыру, қоғамда қалыптасқан үлгіге сай етіп тәрбиелеу үшін мемлекеттің экономикалық саясатын құруға бағытталған ішкі саясатының негізгі бағыты және төмендегі бағытта жүзеге асырылады:

- барлық азаматтардың сапалы білім алу құқығын қамтамасыз ететін мемлекеттік және өңірлік деңгейлерде білім берудің барлық деңгейлерінің жұмыс істеуін заң шығару және нормативтік реттеушілер арқылы саланың құқықтық базасын қалыптастыру;

- білім беру жүйесінің болжамды дамуының тұжырымдамалық және бағдарламалық әзірлемелері;
- азаматтардың әртүрлі санаттары үшін сапалы білім алуға ғылыми негізделген әлеуметтік-экономикалық тапсырысты қалыптастыру;
- республикалық деңгейде және өңірлерде білім беру сапасын сараптау және бақылау;
- білім беруді дамыту стратегияларын ғылыми, ғылыми-әдістемелік және енгізбестен сүйемелдеуді ұйымдастыру.

Еліміздегі орта білім беру саясаттың қандай да бір жолмен әлеуметтік сапаға кепілдік береді және конституциялық «білім, әркімнің құқығы және міндеті мемлекет пен отбасы, азаматтықты және жұмысқа біліктілікті толық жүзеге асыру мақсатында қоғаммен ынтымақтас тықта көтермеленеді және көтермеленеді» деген кепілдікті қолдайды Осылайша, мемлекет қоғамның дамуына ықпал ететін саясатты іске асыруға жауапты.

Ұлттың жалпы дамуы үшін маңызды бағыттардың бірі ретінде қарастырылатын білім басымдық ретінде қарастырылып, мәдени және әлеуметтік тепе-теңдіктің негізі ретінде қарастырылуы керек. Алайда, оның тиімді болуы үшін оны мемлекеттік саясат шеңберінде іздеу керек.

Қазақстанда мемлекеттік саясат алғашқы жылдардан бастап пайда болды тегін бастауыш білім барлық адамдар үшін қорғалған және оның зайырлы сипаты Конституциямен рұқсат етілген кезде республиканың өмір сүруі және орта білім берудегі сапаны бақылау комитеті құрылды, ол міндетті мемлекеттік негізгі білім беруді дамытуға және жетілдіруге ықпал етті. Сол кезеңде орта мектептің құрылуын, құрылымын және жұмыс істеуін көздей тін бірнеше реформалар жүргізілді. Бұл басында Қазақстан Республикасы мемлекеттік білім берудің пайда болуына есік аша бастады қазақстандық білім беру жүйесін қалыптастыратын саясат.

Өткен жылдары қол жеткізілген білім беру саласындағы елеулі жетістіктерге қарамастан, Қазақстанға сапалы білім бере отырып, әлеуметтік теңсіздікпен күрес туралы сигнал беретін сенімді стратегиялары бар неғұрлым күшті және тиімді саясат қажет.

Орта білімнің кемшіліктерінің бірі-сыныптағы оқушылардың шамадан тыс саны және әлеуметтік оқшаулану байқалады. Қазақстан мемлекеттік саясатқа аса мұқтаж, ол қоғамға енетін теңсіздіктерді жою үшін білім ұсынады. Білім, мемлекеттің, отбасының және қоғамның міндеті ретінде тұтастай алғанда, қол жетімділікпен әлдеқайда демократияланған болуы керек, мемлекеттік органдар тарапынан да, тарапынан да оның сапасына қойылатын тұрақты талаптар оның мәні білім сапасына байланысты екенін ескере отырып, қоғам. ұжымдық күш туралы. Дәл осы бұл сапа, ескеріле отырып, жеке тұлғаға ықпал етеді және азаматтыққа қол жеткізуді қамтамасыз етумен қатар, адамның әлеуметтік дамуы.

Мемлекеттік саясаттың іс-қимылдары мұқият қаралады деп болжануда білім беру саласында, іске қатысы жоқ аспектілерді алып тастау арқылы және

қажетті нәтиже бере алатындарды жақсарту. Білім беру бағдарламалары үкімет жүзеге асыратын, қоғамға пайдалы білім, сапалы білімге қол жеткізу және оның үздіксіздігі - бұл әр адамның құқығы.

Шынында да, білім алу құқығына сенетіндердің және мойындайтын дардың барлығы талап етуі керек мақсаты емес, олардың сапасына бағытталған саясатты әзірлеу көзделген.

Қазақстандық білімнің біліктілігі ұсынылатын бағдарламаларға байланысты Үкімет, осы білім беру ұйымдары мен қоғам арасындағы үйлесімділік кезек нәтижелер туралы ойлануы керек.

Мемлекеттік саясат - бұл мемлекет міндеттемелермен әзірлеген әрекеттер халықтың мәдени және әлеуметтік дамуына ықпал ететін іс-әрекеттер. Бұл Үкіметке ғана тәуелді емес әлеуметтік әрекеттердің жиынтығы, бірақ бүкіл қоғамнан және білім беру мекемелерінен барлығына, әсіресе аумақтарда тұратындарға азаматтық құқықтарға кепілдік беру. Алайда мемлекет, білім беру мекемелері мен халық арасында үйлесімді қарым-қатынас болуы керек, анықталғаннан басқа осы саясатты жоспарлау, кейіннен іздеу үшін бағалау шаралары жаңа әрекеттер жүзеге асырылуы керек.

Білім беру-бұл ерекше назар аударуды қажет ететін сала екені белгілі. мемлекет тараптары, бұл ретте саясат дамуға ықпал етеді азаматтардың зияткерлік, этикалық және эмоционалдық дағдылары. Іс-әрекетте анықталған мақсаттар мұндай мемлекеттік саясат тарапынан талдау жүргізілген кезде ғана күшіне енеді.

1.2. Қазіргі жағдайда Қазақстан Республикасының орта білім беру институты

Орта білім Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінің негізгі деңгейі болып табылады.

Қазіргі уақытта орта білім беру мекемелерінде өздерінің тегін білім алуға конституциялық құқығын 2,5 миллионнан астам оқушы жүзеге асыруда.

Дүниежүзілік экономикалық форумрейтингінің деректері бойынша Қазақстан Республикасында жалпы орта біліммен қамту коэффициенті 99,6% құрады, бұл рейтингке қатысушы 144 ел арасында 35 позицияға сәйкес келеді.

Соңғы онжылдықтардағы деңгей екенін жоққа шығаруға болмайды. Қазақстандағы сауатсыздық экономикалық инвестициялардың арқасында төмендеді білім беру, мамандарды даярлау және арттыру саласы біртіндеп жүзеге асыра бастаған қоғамның өзі туралы хабардар болу маңыздылығы балаларды тәрбиелеуге жұмсалған күш-жігердің өлшеусіз көп бөлігі.

Дегенмен, Қазақстан қоғамы күткен білім туралы ойлар қиын тапсырма. Қазіргі уақытта, егер білім беру секторы қажет болса егер ол дамуды қалпына келтіру үшін өз инвестицияларын көбейтсе бастауыш және үздіксіз білім беруді ынталандыруға бағытталған мақсаттарды бекітуге болады.

2011 жылы республикада барлығы 7696 мектеп жұмыс істеді, оның ішінде 7584 мемлекеттік және 112 жекеменшік. Мемлекеттік мектептердің көпшілігі (7567 бірлік) ҚР БҒМ ведомствосында орналасқан, оның 7465 - і күндізгі орта білім беру дайындығын 2479,04 мың оқушы контингентімен жүзеге асырады (2010 жылы - 7516 мектеп, контингент-2486,4 мың бала).

Тереңдетілген оқу бағдарламалары бойынша жекелеген пәндерді оқығысы келетін балалардың әлеуетті мүмкіндіктерін барынша толық дамыту үшін жағдайлар жасалады. Мәселен, 2011 жылы пәндерді тереңдетіп оқытатын (гуманитарлық немесе жаратылыстану-математикалық бағыты бар) мектептер саны 111 бірлікке артты.

Пәндерді терең зерттеу балалардың зияткерлік қабілеттерін ашады, олардың көкжиегін кеңейтеді, бейіндік оқытуға дайындайды, мамандық таңдауға көмектеседі.

Мемлекеттік деңгейде «баршаға білім беру»қағидатын іске асыру шеңберінде елеулі шаралар қабылдануда. Бірқатар себептерге байланысты жалпы орта білім беруді аяқтамаған жұмыс істейтін жастарға арналған кешкі (ауысымдық) оқыту формасының жүйесіне үлкен мән беріледі.

Мемлекеттік орта білім беретін мектептермен қатар республикада жеке орта білім беретін ұйымдар жұмыс істейді, олардың желісі 2011 жылы контингенттің шамалы ұлғаюымен 3 бірлікке қысқарды.

2011 жылы 1-сынып оқушыларының саны 2010 жылмен салыстырғанда 11,8% - ға өсті, бұл республикадағы демографиялық өсімнің көрсеткіші болып табылады. Бірінші сынып оқушылары санының анағұрлым айқын өсуі Республикалық маңызы бар Астана және Алматы қалаларында және Оңтүстік Қазақстан облысында болды, бұл елдегі көші-қон процестерімен және демографияның өсуімен байланысты.

2011 жылы шағын жинақталған мектептер саны 396840, оқушылар контингентімен 4221 бірлікті (56,5%) құрады (2010 жылы - 4225 бірлік, континент - 397538 оқушы). Шағын жинақталған мектептердің басым бөлігі ауылдық жерлерде орналасқан (4075 бірлік).

Шағын жинақталған мектептер санының және ондағы оқушылар санының төмендеу үрдісі байқалады. Оның ішінде 883 (20,9%) шағын жинақты мектептер бастауыш (контингенті 5 - тен 40 оқушыға дейін), 947 (22,4%) - негізгі орта (41 - 80 оқушы), 2391 (56,6%) жалпы орта білімнің (81-218 оқушы) оқу бағдарламаларын іске асырады.

2011-2020 жылдарға арналған білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасында (бұдан әрі- БДМБ) шағын жинақты мектептерді қолдау мәселелері өз шешімін тапты (сыныптардың толымдылығы мен үйлесімділігінің өте төмен болуы, мұғалімнің жүктемесінде бірден бірнеше пәндердің болуы, білікті жоғары кадрлар тапшылығы, ҰБТ-ның нашар материалды - техникалық базасы, оқытудың ақпараттық-коммуникациялық технологияла рын жеткіліксіз пайдалану сынды мәселелер шешілді)[13, 45].

Өңірлер бойынша деректерді талдау шағын жинақталған мектептердің ең көп үлесі Солтүстік Қазақстан (87,5%), Ақмола (82,1%), Қостанай (77,5%)

облыстарына, ең азы Қызылорда (14,1%) және Маңғыстау (15,6%) облыстарына тиесілі екенін көрсетеді. 2011 жылы шағын жинақты мектептердің мәселелерін шешу бойынша іс-шаралар өткізілді. Атап айтқанда, 26 тірек мектеп-ресурстық орталық ашылды, олардың базасында қысқа мерзімді сессиялық сабақтар өткізу, білім алушыларды аралық және қоры тынды аттестаттау үшін жақын маңдағы шағын жинақты мектептердің білім беру ресурстары шоғырландырылады. Өңірлік бөліністе мұндай ресурстық орталықтар Ақмола (3), Қостанай (2), Шығыс Қазақстан (2), Солтүстік Қазақстан (2), Алматы (2), Батыс Қазақстан (2), Павлодар (2), Ақтөбе (2), Қарағанды (2), Жамбыл облыстарында жұмыс істейді (2), Оңтүстік Қазақстан (2), Қызылорда (1), Атырау (1), Маңғыстау (1) облыстары.

Инклюзивті білім беруді дамыту арқылы сапалы білім алуға жасына, жынысына, этносына, дініне және денсаулық жағдайына қарамастан барлық балалардың тең қол жеткізуі мемлекеттік білім беру саясатының бірінші кезектегі міндеттерінің бірі болып табылады.

2011-2020 жылдарға арналған білім беруді дамыту бағдарламасы мектеп жастағы балалардың сапалы білім алуына тең құқықтардан тең мүмкіндік терге қарай қозғалыста дәйекті іс-шаралар өткізуді белгіледі.

Республиканың орта білім беретін мектептерінің 274 арнайы топтарында және 1318 арнайы сыныптарында қамтамасыз етілді.

Арнайы білім беру бағдарламаларын дамытуда 15639 мүмкіндігі шектеулі бала игерді, оның ішінде орта білім беретін мектептерде - 9144 адам оқыды соның ішінде оңалту орталықтарын, психологиялық-педагогикалық кабинеттерін, логопедиялық пункттерді атап өтуге болады.

2011 жылы инклюзивті білім беру ұйымдарын арнайы жабдықтармен, қосалқы техникалық және компенсаторлық оқыту құралдарымен қамтама сыз ету жандандырылды. Заманауи мультимедиялық жабдықтармен жарақтан дыру көрсеткіші 60%, интернетке қолжетімділік - 95% құрады.

Республиканың оқу орындарында білім беру қызметін ұйымдастыру жұмыс істеу шарттары мен білім беру процесін, сондай-ақ қолда бар ресурстарды пайдалану тиімділігін көрсететін бірқатар көрсеткіштермен сипатталады.

Оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың басты шарттарының бірі мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты - бірыңғай мемлекеттік саясатты қамтамасыз ететін және әрбір азаматқа сапалы білім алуға кепілдік беретін нормативтік құжаты болып табылады.

ҚР МЖМБС 2.3.4.01-2010 қолдану барлық балалар үшін сапалы білім алуға қол жеткізудің тең мүмкіндіктері қағидатын іске асыруды, жас кезеңіне сәйкес жалпы орта білім беру құрылымын ұйымдастыруды көздейді. Білім мазмұнының инвариантты компоненті оқу жүктемесі вариативті компонент есебінен ұлғайтылуы мүмкін барлық білім беру ұйымдары үшін базалық, міндетті болып табылады. Вариативті компонент (мектеп және оқушы) нақты білім беру ұйымының ерекшелігін көрсетеді, мемлекеттік стандарттардан тыс

авторлық, қосымша оқу бағдарламаларын, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру деңгейлеріндегі оқу пәндерін әзірлеуге бағытталған.

ДОБАВИТЬ Жалпы білім беру саласында мемлекеттік саясат асымдықтарына сәйкес білім беру жүйесін дамыту мен жетілдірудің өзекті мәселелері қазіргі уақытта ел басшылығының назарында, ол біздің мемлекетіміздің әлемнің бәсекеге барынша қабілетті отыз елінің қатарына кіруі бойынша белгіленген міндеттерді іске асыру мақсатында елімізде әлемдік стандарттар бойынша озық жоғары білікті кадрларды даярлау жүйесін құруды мақсат етеді. Яғни, біздің еліміздегі жоғары және орта білім – бұл Қазақстанда адами капиталды қалыптастырудың негізгі көзі және ресурсы деп айта аламыз.

Бүгінгі таңда білім беру жүйесі, атап айтқанда Қазақстанда жалпы білім беру кешені адами капиталды қалыптастырудың негізгі саласы болып табылады. Осыған байланысты, білім беру жүйесін тиімді жаңғырту туралы әрбір азаматтың және оның бүкіл мемлекетінің бәсекеге қабілеттілігіне тікелей байланысты, бұл туралы Қазақстан азаматтары алатын құндылықтардың, білімдердің, Дағдылар мен дағдылардың нәтижесі болып табылады.

Инновациялық әлеуетті арттыру Қазақстан Республикасының маңызды, неғұрлым өзекті бәсекелестік артықшылығын туғызады, онда жаңа технологияларды, бірегей процестерді әзірлеу және енгізу Қазақстан халқының инновациялық иондық ойлауының өзгеруімен және республиканың жаңа ақпараттық қоғамын құрумен қатар жүруі тиіс - қазіргі музыка мұғалімдерінің медианасы неге жауап береді.

Оқытудың заманауи бағдарламаларын іске асыру оның білім берудегі жаңа стратасын талап етеді, оның құрылымына, инновациялық әдістеріне, оқытудың түрлі нысандарына негізделген. Қазіргі заманғы жағдайлар жалпы білім берудің өнімді түріне білім беру парадигмасының ауысуын талап етеді, білім берудің жеке бағдарын енгізу бойынша үлкен құлақ ота өткізілді.

Қазіргі уақытта білім беру саласындағы адами капиталға, білім беру жүйесін инновациялық реформалауға ерекше назар аударылуда, бұл жаңа буын мамандарын қажетті мөлшерде даярлауды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Жалпы кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру жүйесі, атап айтқанда білім беру саласында төрт компоненттен тұрады: жоғары білікті мамандарды даярлаудың маңызды элементі ретінде білім беру процесін ескеруге мүмкіндік беретін мақсат, белсенділік, ақпараттылық және тиімділік. Тұтастай алғанда, цифрлық құзыреттілік көбінесе әрбір азаматтың цифрлық білім қоғамында үйренуі және шарлауы үшін қажетті дағдыларды білдіреді. Бұл анықтама қоғамның әртүрлі салаларында әрекет ететін қарапайым азаматтың макро деңгейінде қамтамасыз етілуі қажет құзыреттілік саласына жалпы маңызы бар көптеген дағдылар мен қабілеттердің жан-жақты енгізілуін сипаттайды. Бұл салалар қазіргі тез өзгертін экономикалық жағдайда табысқа жету үшін қажетті ең негізгі құзыреттердің бірі болып табылады.

Қазіргі кезде ақпараттық технологиялар мен цифрлық медианы меңгеру қоғам өмірінің барлық салаларында ұсынылмаған дағдылар болды. Қазіргі әлемде олар мансапты қалыптастыруда және адамның жеке өсуінде табысқа

жету үшін қажетті негізгі құзырет болып табылады. Сондықтан цифрлық дағдылар жан-жақты білім беру жүйесінің ажырамас бөлігіне айналады.

Осыған байланысты мамандардың, атап айтқанда музыка мұғалімдерінің цифрлық құзыреттілігін қалыптастыру мақсатында оқытуды ұйымдастырудың және өткізудің нақты тәсілдерін әзірлеу өзекті болып отыр.

Жалпы білім беру саласында білім беру құзыреттерін қалыптастыру кадрларға мынадай талаптар қоюды көздейді: олар ресурстармен қамтамасыз етілуі, кәсіптік білім беру ұйымдарымен келісе жұмыс істеуі тиіс. Еңбек дағдыларының кез келген стратегиясы алдымен өңірдің базалық деңгейін, білім беру саласының цифрлық құзыреттілігінің ағымдағы жай-күйін және электрондық дағдылардың басымдықтарын белгілеуі тиіс. Оқу жоспары мен пән (модуль) осы қажеттіліктер мен басымдықтарға бейімделуі керек. Педагогика орынды болуы керек және мағыналы, байытатын және пайдалы оқыту құруы керек.

Тәрбиешілердің міндеті-ақпараттық технологияларды құрал немесе «ақпараттық технологияларды қолдайтын платформалар» ретінде ойлау шеңберінен шығу. Оның орнына, олар мектеп оқушылары мен студенттерге цифрлық медиа барлық жерде кездесетін әлемде жалпы білім беру туралы ақпаратты онлайн және офлайн режимінде алуға үйрету қабілеті мен сенімділігін қалай тәрбиелеу керектігі туралы ойлануы керек. Осыған байланысты жалпы мектептердегі оқыту процесінде цифрлық құзыреттілікті қалыптастыру мәселесін шешуге кешенді көзқарас қарастырылып отырған пән шеңберіндегі өзекті мәселе болып табылады. Жалпы білім беру саласы педагогтерінің цифрлық құзыреттілігін арттыру үшін педагогикалық жүйенің тиімділігін енгізу және бақылау және кәсіптік даярлық шеңберінде цифрлық құзыреттілікті қалыптастыру жөніндегі практикалық жұмысқа назар аудару қажет деп санаймыз.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 726 қаулысымен бекітілген «сапалы білім беру «Білімді ұлт» білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасында Еңбек нарығының қажеттіліктерін, елдің индустриялық-инновациялық даму міндеттерін қанағаттандыратын және білім беру саласындағы үздік әлемдік тәжірибелерге сәйкес келетін жоғары білім сапасының жоғары деңгейіне қол жеткізу қажеттігі атап өтілді.

Қоғамды кеңінен ақпараттандыру қазіргі Қазақстанның біркелкі дамуына ықпал ететін факторлардың бірі болып табылады. Мемлекет басшысы өзінің Қазақстан халқына Жолдауында: «XXI ғасырда білімі жоқ мемлекет құрып кетуі тиіс. Сондықтан болашақта жоғары технологиялық және білікті мамандардан тұратын команда құру қажет. Сонымен қатар, қазақстандық жоғары оқу орындарының міндеті - халықаралық стандарттарға сәйкес білім беру, олардан диплом алу бүкіл әлемде танылуы тиіс», - деді ол.

Білім беруді ақпараттандыру мектептердің материалдық-техникалық базасын практикалық пайдалану деңгейіне, мемлекеттік білім беру стандарттарына сәйкес мамандарды барабар даярлауға сәйкес мемлекеттік саясаттан тыс әртүрлі ақпараттық ресурстарды құру деңгейімен анықталуы керек.

Білім беруде әртүрлі жаңа технологияларды қолдану оқу процесінің сапасын арттыруға, оқушыларға білім беру көкжиегінде шексіз білім беруге, мұғалімдердің әдістері мен әдістерін жетілдіре отырып, оқу процесін қызықты және күрделі құбылысқа айналдыруға көмектеседі. Қазіргі білім беру процесі оның құрамына кіретін субъектілерге білім беру ақпаратының шексіз кеңістігін игеруге және әлемдік ақпараттық білім беруді игеруге мүмкіндік берді. Осыған байланысты оларды жүзеге асыруға теріс әсер ететін бірнеше факторлар бар. Біріншіден, білім беру нарығында көптеген мұғалімдердің кәсібилігінің болмауы оларға сыныпта бағдарламалық жасақтаманы пайдалануға мүмкіндік бермейді. Ресми мәліметтерге сәйкес, бүгінгі таңда мұғалімдер әртүрлі пәндерді оқу кезінде оқу жоспарының 1/3 бөлігін ғана пайдаланады. Яғни, педагогикалық геикада жаңа бағдарламалық жасақтама жасалады және оларды сыныпта қолданған әлдеқайда жақсы.

Педагогикалық инновациялық білім беру білім берудің негізгі мақсаттарына қол жеткізуге бағытталуы тиіс. Мектептегі инновациялық процесті басқару моделі білім беру процесіне енгізілген инновациялардың мақсаты, мазмұны мен сипаты арасындағы логикалық байланыстарды ескере отырып құрылуы керек.

Білім беру стандарттарын енгізу келесі себептер бойынша инновациялық процестің қажеттілігін көрсетеді:

Сапа менеджменті жүйесі терен, жан-жақты білімді қажет етеді:

1. Озық технологияларды қолдана отырып оқытуда ғылыми-зерттеу, шығармашылық, педагогикалық қызмет сипатының қажеттілігі.

2. Білім беру мақсаттарына байланысты Заманауи педагогикалық қызметті ұйымдастыру, гуманистік көзқарасты дамыту сапалы жаңа білімді қалыптастыруға ықпал етеді, білім беру процесінің барлық қатысушыларының дамуына ықпал етеді.

3. Педагогикалық процестің жеке инновациялық қызметі мұғалімнің кәсіби өсуіне, үнемі өзін-өзі жетілдіруге, озық тәжірибені игеруге және игеруге деген жауапкершілік сезімін арттырады.

4. Білім берудің сапасы, бәсекеге қабілеттілігі, педагогикалық әлемде жаңа құндылықтарды қалыптастыру, қарым-қатынастың жаңа, жетілдірілген мәдениетін арттыру және оның қоғамдағы рөлін арттыру.

5. Инновациялық процестер білім беру сапасын арттыру жөніндегі мемлекеттік саясаттың нұсқауларын ескере отырып, кәсіби шеберлікті шығармашылықпен ұштастыра отырып, педагогикалық сана мен белсенділікті қалыптастыру жолымен қажетті деңгейде жұмыс істеуге алып келеді.

Қазіргі уақытта Қазақстанда әлемдік білім беру кеңістігіне кіруге бағытталған жаңа талаптарға жауап беретін жалпы білім беру жүйесі іске асырылуда. Бұл процесс сапа менеджменті жүйесіндегі елеулі өзгерістермен оқу процесінің педагогикалық теориясы мен практикасын халықаралық білім деңгейіне дейін дамытуды көздейді. Жалпы білім беру педагогикадағы озық, жаңа технологиялар мен инновацияларды зерттеуге, жетілдіруге, түрлендіруге, дамытуға жаңа көзқарасты, енгізуді, жауапкершілікті ынталандырады. Өмірдің

барлық салаларын дамыта отырып, жалпы білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың мазмұны, жаңа халықаралық деңгейге сәйкестік талаптары, білім беру мазмұнының сапасын арттыру заңдылығы, технология мен шығармашылықты зерделеу негізінде педагогикалық инновациялық даму, салыстырмалы идеяларды, технологияларды зерделеу тәжірибесі жаңа деңгейге көтеріледі.

БДМБ-ның бірінші жылын іске асыру шеңберінде 2020 жылға дейін жеке тұлғаны дамытуға бағытталған мектеп білімінің мазмұнын жаңартудың тұжырымдамалық негіздері қаланды. Қазақ және орыс тілдерінде оқытатын мектептер үшін 36 оқу білім беру бағдарламасы дайындалды.

1.3. Орта білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың мәні мен қағидастары

Жаңа білім беру парадигмасы баланың білімі, дағдылары мен қабілет терін ғана емес, сонымен бірге оның жеке ерекшеліктерін де, оны білім арқылы азамат ретінде қалыптастыруды басымдыққа айналдырады. Дәстүрлі оқыту-оқушылардың дайын оқыту технологиясын ұйымдастыру, басқару және бақылау. Оқытудың инновациялық технологиясы-оқу жоспарында көрсетілген оқыту мазмұнын іске асыру, қойылған мақсаттарға тиімді қол жеткізуді қамтамасыз ету үшін оқыту нысандарын, әдістері мен құралдарын ашу тәсілі. Оқытудың жаңа ұйымы келесі міндеттерді қамтуы керек:

- оқушыларды оқу процесін басқаруға тарту;
- ұжымдық қызметті ортақ қарым-қатынас құралына айналдыру;
- деңгейлер бойынша сараланған және дараланған оқыту.

Осы міндеттерді қамтитын «дамытушылық оқыту» жүйесі даму заңдылықтарын ескере отырып, теориялық ойлауға бағытталған іс-әрекеттер арқылы баланы жақын даму аймағында оқытуды жүзеге асырады. Осы мақсаттарға қол жеткізуге бағытталған оқыту технологияларының көпшілігі баланы ұжымдық ойлау негізінде тәуелсіз іс-әрекеттің субъектісіне айналдыруға, баланың ақпараттық-танымдық қызметі арқылы мақсатты оқу іс-әрекеттерін жүзеге асыру барысында белгілі бір оқу мақсаттарын шешуге тырысады. оқыту, сондай-ақ тәсілдер мен құндылықтардың, дағдылар мен дағдылардың жиынтығын қалыптастырады. Оқытудың жаңа технологияларының бірі - «оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту» - бірегей, құнды технологиялардың бірі.

Оқу және жазу арқылы сыни ойлау сабағы келесіге бағытталған.

1. Сабақты белсенді етіп, әр балаға еркін жауап беруге мүмкіндік беріңіз.
2. Сенімділікті ояту үшін баланың жауабын сандармен бағаламаңыз.
3. Қиялды дамытуға «Менің жолыммен» жауап беру қабілетін дамыту.
4. Әр түрлі жауаптарды бірдей қабылдаңыз, жақсыларын мақтаңыз және жамандарын сынамаңыз.
5. Тілдік дағдыларды дамыту үшін жауапты соңына дейін тыңдаңыз.
6. Жауап бергісі келмейтін баланы азаптамаңыз.
7. Баланың дүниетанымын кеңейтуге және рухани өсуіне ықпал ету.

8. Тұлға ретінде «мен» рөлін арттыру, өз пікіріңізді қалыптастыру.

Үш негізгі кезеңнің маңыздылығы. Бұл жаңа оқыту технологиясында барлық стратегиялар үш кезеңде қолданылады.

Бірінші қадам - баланың қызығушылығын ояту - ойды ояту бұл әр сабақта қажет. Кезең мүмкіндіктері: жалпылау, тақырып немесе мәселе бойынша оқушының қолда бар білім базасын өзектендіру, оқушының оқу іс-әрекетін ынталандыру, оқушының сабақта белсенділігін ынталандыру, оқушының зерттелетін тақырыпқа тұрақты қызығушылығын ояту.

Екінші кезең - мағынаны ажырата білу. Мұндағы міндеттер мүлдем басқа. Кезең оқушыға жаңа ақпарат алуға, оны қайта қарауға, бар білімді біріктіруге, мәтінді жан-жақты талдауға мүмкіндік береді.

«Сыни ойлауды дамыту» Бағдарламасының тағы бір маңыздылығы-жүйенің кейбір ерекшеліктерінде «тек есте сақтаумен ғана емес, сонымен бірге өзінің терең ойлауымен де үйренген білім», — дейді әйгілі орыс жазушысы Толстой.

Тағы бір ерекшелігі, білім көбінесе жеке емес, топтық немесе ұжымдық пікірталас түрінде алынады, дейді француз ғалымдары, «басқалардың ақыл-ойымен қамтамасыз етілмеген білім-бұл білім емес».

Даму жүйесі сияқты, «сыни тұрғыдан ойлау» бағдарламасының тиімділігі негізгі ұстанымдар мен мақсаттарды дамыту және тәрбиелеу арқылы шығармашылық тұлғаны қалыптастыруға бағытталған.

2020 жылға қарай біз балаларды мектепке дейінгі біліммен 100 пайыз қамту қамтамасыз етілді, өйткені дәл осы деңгейде болашақта көп қырлы тұлғаны қалыптастыру үшін негіз қаланады және келесі міндеттер іске асырылды.

Бірінші. Озық халықаралық тәжірибе негізінде мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуда оқытудың заманауи әдістемелері енгізілді.

Екінші. Мектепке дейінгі білім беру деңгейінде үш тілді оқытуды кеңінен енгізілді.

Орта білім беру жүйесінде 12 жылдық оқыту енгізілді. Жаңа білім беру стандарттары әзірленді. Орта білім беру инфрақұрылымы жақсарып, үш ауысым жойылды. 2014 жылдың соңына дейін 522 жаңа мектеп салынды.

Қазіргі уақытта Назарбаев Зияткерлік мектептерінің желісі белсенді дамып келеді. Олардың тәжірибесі орта білім берудің барлық жүйесіне кезең-кезеңімен таратылатын болады. Сонымен қатар, орта білім беруде озық технологияларды ілгерілету үшін электрондық оқыту енгізілуде. Ауыл мектептерінің балалары, мүмкіндігі шектеулі балалар оқу материалдарына қол жеткізді. Орта білім беруді жаңғыртудың басымдықтарының бірі мектептер арасындағы бәсекелестікті арттыру мақсатында орта білім беруді жан басына шаққандағы қаржыландыруға кезең-кезеңмен көшуді қамтамасыз ету қажеттілігі деп аталды. Осы ауқымды жобаны іске асыру үшін Мемлекет басшысы Үкіметке пилоттық мектептерде жан басына шаққандағы қаржыландыруды енгізуге кірісуді тапсырды.

Осы тапсырма шеңберінде БДМБ-ға сәйкес орта білім беру жүйесінде АҚШ, Ұлыбритания, Голландия сияқты дамыған елдерде қолданылатын нормативтік жан басына шаққандағы қаржыландыру енгізілді. Қаржыландырудың осы схемасына сәйкес аз жинақталған мектептерді қоспағанда, қазақ тандық мектептер оқушылар санына қарай мемлекеттік бюджеттен қаражат алатын болады. Бұл жағдайда қаржыландыру нормативі бір оқушының оқу шығындары болып табылады. Яғни, оқушылар мектепте неғұрлым көп оқыса, соғұрлым көп қаражат алады. Ауылдық, қалалық мектептер шығыстарының қолда бар айырмашылықтарын тегістеу үшін, сондай-ақ олардың географиялық, әлеуметтік-экономикалық жағдайына қарай қаржыландыру нормативін есептеу кезінде қосымша коэффициенттер қолданылатын болады[18].

2012 жылдың басынан бастап ҚР БҒМ Ресей бюджеттік шешімдер институтымен бірлесіп, төрт облыс мектептерінде жан басына шаққандағы қаржыландыруды енгізу бойынша пилоттық жобаны іске асыруда. Жан басына шаққандағы қаржыландыру бастапқыда бейінді мектептер арасында енгізілетін болады. 2013 жылы Нормативтік жан басына шаққандағы қаржыландыру алдымен 4 бейінді мектеп базасында сынақтан өткізілетін болады. Осы пилоттық жобаның нәтижелерін ескере отырып, жан басына шаққандағы қаржыландыру Қазақстанның қалған бейінді мектептерінде енгізіле бастайды. Екінші кезеңде бейіндік мектепте алған тәжірибе негізінде жан басына шаққандағы қаржыландыру негізгі және бастауыш мектептер арасында енгізіле бастайды. Жалпы, 2015 жылға қарай жан басына шаққандағы қаржыландыру қазақстандық орта білім берудің бүкіл жүйесінде енгізілетін болады. Мұғалімдердің біліктілігін арттыруға және оларды материалдық ынталандыруға ерекше назар аударылды. Үздік педагогикалық тәжірибелер негізінде әзірленген педагогтерді қайта даярлаудың үш деңгейлі жаңа бағдарламасын енгізуге байланысты Президент Үкіметке алдағы 5 жыл ішінде біліктілікті арттырудың жаңа бағдарламасы бойынша 120 мың мұғалімді оқытуды қамтамасыз етуді тапсырды. Бұдан басқа, мұғалімдердің біліктілігін арттыру процесіне кейіннен жан басына шаққандағы қаржыландырудың бір түрі - біліктілікті арттыру курстарынан өтуге педагогтерге конкурстық негізде қаражат бөлу мақсатында ваучерлік-модульдік жүйе қолданылатын болады. Бұл жүйе 2013 жылы Павлодар, Жамбыл облыстарында, Астана, Алматы қалаларында сыналды. Педагогтардың біліктілігін арттырудың ваучерлік-модульдік жүйесіне көшудің толық аяқталуы 2015 жылы болады.

Мемлекет басшысы мектептердің дербестігін дамыту, оларда байқау кеңестерін құру, бастапқы жергілікті өзін-өзі басқарудың жаңа тетіктерін пысықтау қажеттігін атап өтті. Бүгінгі таңда Қазақстанда орта білім беру жүйесін демократияландырудағы маңызды қадам мектептер жанынан қамқоршылық кеңестер құрылды. Білім беру философиясындағы жаңалықтар білім беру жүйесінің элементтерін басқарудағы тәсілдерді өзгертуді де талап етеді. Қазақстанның орта білім беру жүйесіне қамқоршылық кеңестерді енгізу «Білім туралы» Заңның негізінде жүзеге асырылды. Заңның № 44-бабының 9-

тармағында қазақстандық мектептердің қамқоршылық кеңестерінің жұмыс істеуінің негізгі ережелері мен қағидаттары енгізілді. 2007 жылғы 22 қазанда ҚР БҒМ № 501 бұйрығымен Қамқоршылық кеңес қызметінің үлгілік қағидалары және оны сайлау тәртібі бекітілді. Бұл шара мектептердің қызметін қоғамдық бақылау қажеттілігінің ғана емес, сонымен қатар қазақстандық мектептерді басқаруды орталықсыздандырудың салдары болып табылады. 2012 жылға қарай қазақстандық мектептердің 36% - дан астамына қамқоршылық кеңестер енгізілді. Оқушылардың ата-аналарын, БДМБ өкілдерін, бизнес саласын, оқытушылардың өздерін қамқоршылық кеңестердің құрамына енгізу жоспарлануда. Қамқоршылық кеңестер арқылы білім беру мекемелерін басқаруға қоғамның қатысуы оқу процесін демократияландыру саясатының салдары болып табылады. Осылайша, білім беру саласындағы мемлекеттік саясат балаларды мектепке дейінгі және мектеп тәрбиесімен және оқытумен 100% қамтуға бағытталған шаралардың тұтас кешенін іске асыру арқылы білім беру процесін жаңғыртуға бағытталған деп айтуға болады; білім беру ұйымдарын қаржыландыру қағидаттары өзгертілді; инновациялық технологияларды қолдана отырып, оқытудың барлық деңгейлерінде оқыту әдістемесін жетілдірілді; біліктілік деңгейін арттыру білім беру қызметкерлерінің; оқу жоспарларын қазіргі заман талаптарына сәйкес келтіру және өскелең ұрпақтың денсаулығына қамқорлық жасау мақсатында қайта қаралды.

Магистрлік зерттеу жүргізу аясында Қазақстан Республикасында орта білім беру саласындағы мемлекеттік саясатты жүзеге асыру мәселесі бойынша сауалнама жүргізілді. Сауалнама қорытындылары диаграмма түрінде келтірілген. Атап айтқанда, барлығы сауалнамаға 696 адам қатысқан, олардың 87,5 % - ер адам, 12,5 % - әйел адам.

Сауалнамаға қатысқандардың ішінен 30 жасқан дейінгілер - 22%, 30-дан 39-ға дейінгі жастағылар - 27,6 %, 40-49 жастағы азаматтар - 22,6 %, 50-59 жастағылар - 22,1 %, 60-69 жас аралығындағы респонденттер - 5,1 %.

Жоғары білікті респонденттер үлесі - 33,3 %, бірінші санаттағылар - 19,1, екінші санаттағылар - 16,8, санаты жоқ қызметкерлер - 30,7 %.

Жауап бергендердің басым көпшілігі орта білім беру мектептеріндегі оқытушылар жалақысының оқыту деңгейіне байланысты деп санайды - осылай жауап бергендер саны 33,9 % құрайды. Респонденттердің 25,4 % жауап бере алмаймын деп жауап берді.

Сауалнамаға жауап бергендердің пайымдауынша, ең алдымен орта білім беру сапасын арттыру үшін оқыту деңгейін бақылау тетігін жетілдіру керек - осылай жауап бергендер саны ең көп берілген жауаптарды құраған - 30,9 %, ал респонденттердің 24,9 % «оқыту барысында жаңа, басқа елдер тәжірибесін қолдану керек» деген ойда. Сонымен қатар, «деген пікірді респонденттердің 24,9 % білдірген. Осындайда өз жауабын жазған респонденттер болған жоқ.

Яғни, сауалнама қорытындылары бойынша келесі тұжырым жасауға болады:

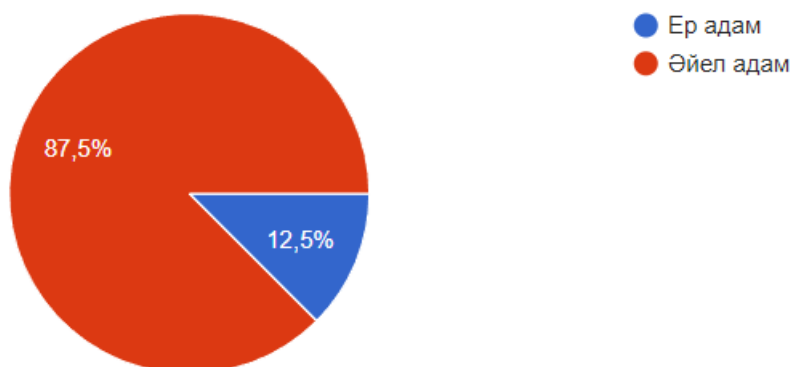
1. Халық жалпы саясаттың белгілі бір бағытта жүзеге асырылуы түзелмей сол саладағы жағдайдың өзгермейді деп ойламайды және мәселені жалпы емес, тек бір жағынан ғана қарайтынын пайымдауға болады. Себебі не нәрсе болмасын ең алдымен мемлекеттік саясаттың жүзеге асырылу бағытына байланысты және ең алдымен шешімдер мемлекеттік деңгейде қабылданып, мемлекеттік деңгейден бағыттар айқындалады. Осы орайда сауалнамаға қатысушылар жауаптарының өзі негізсіз екендігін байқауға болады: осы айтқанның өзі іс жүзінде жүзеге асырылуы үшін ең алдымен мемлекеттік деңгейдегі саясат бағыттары осы мәселе төңірегінде бекітілуі тиіс.

2. Респонденттердің басым көпшілігі жалақы мөлшерінің оқыту сапасына ешқандай қатысыт жоқ деген пікір білдірген. Ал іс жүзінде қандай бағыттағы еңбек болмасын ең алдымен қаржыландыруға тікелей байланысты. Жалпы еңбек студегі мақсаттың өзі де тікелей қаржылық қызығушылықтан бастау алады және осы қаржылық қызығушылық бағытында өрбиді. Егер мектеп оқытушысының жалақы деңгейі төмен болса ол күнделікті қажеттіліктерін өтеу мақсатында өзіне шамадан тыс жүктеме алып, қолынан келмейтін пәндерді де оқытуға ниеттенеді. Ал іс жүзінде ол деген біздің болашағымыз - балалардың тағдырына кері әсерін тигізетіні анық.

3. Көптеген респонденттен өз пікірін, өз жауап нысандарын жазудан бас тартқан - демек халықта әлі де саяси құбылыстарға өз үлесін қосуға деген ниет деңгейі төмен.

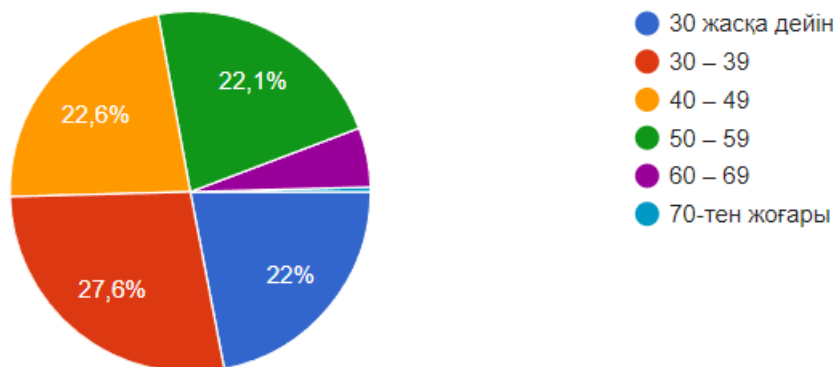
1. Жынысыңыз?

696 ответов

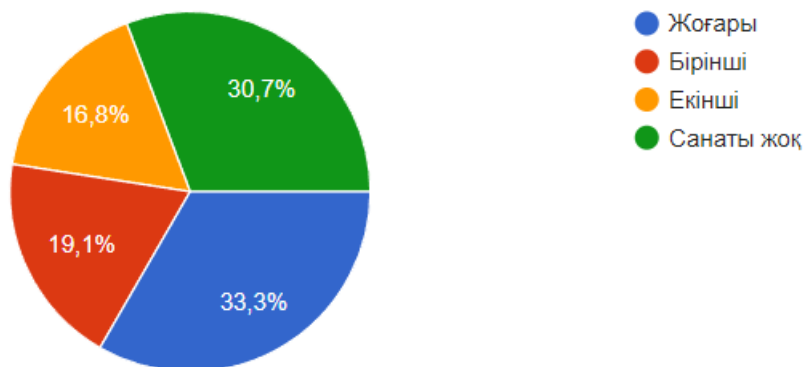
2. Жасыңыз?

696 ответов

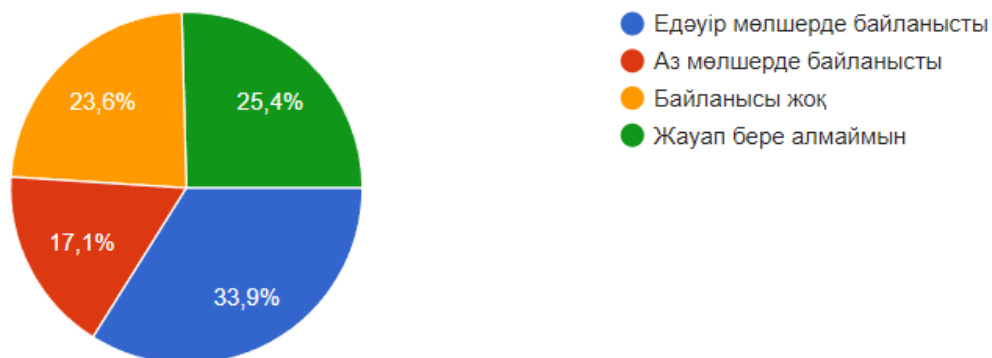
5. Біліктік санатының болуы?

696 ответов

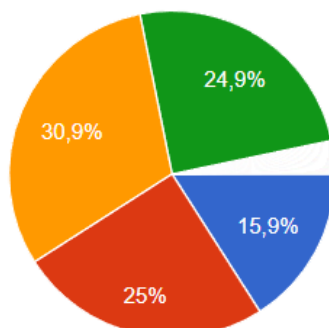
6. Сіздің көзқарасыңыз бойынша, орта білім беру мектептеріндегі оқытушылар жалақысының оқыту деңгейіне байланысты ма?

696 ответов

7. Орта білім беру сапасын арттыру үшін қандай шараларды жүзеге асыру керек?

696 ответов

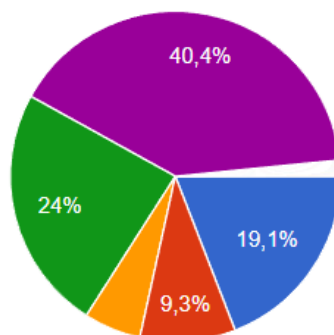

- Мемлекеттік саясатты жетілдіру
- Оқытушылардың еңбекақысын көтеру
- Оқыту деңгейін бақылау тетігін жетілдіру
- Оқыту үрдісінде заманауи шетелдік тәжірибелерді енгізу
- Білім беру ұйымдарының басшыларын кәсіби жетілдіру
- Мұғалімдерді кәсіби жетілдіру, мектептегі білім беру процесін жақсарту
- Ұстаздарды іріктеп алу жұмысқа
- X

▲ 1/4 ▼

8. Неге еліміздегі орта білім беру жүйесі деңгейі халықаралық рейтингтерде алдыңғы қатарда емес?

696 ответов

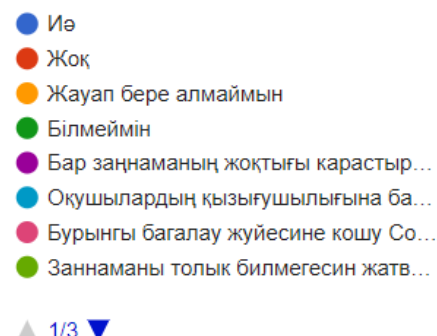
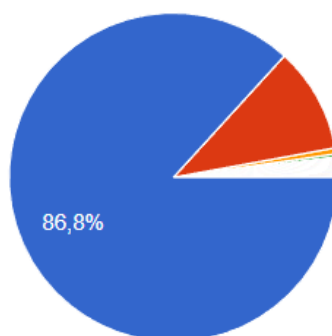
- Еліміздегі оқыту тәсілдерінің дұрыс емес екендігі
- Мемлекеттік саясаттың жетілмегендігі
- Оқытушылар жыл сайын тиісті тағылымдаулардан өтпегендігі
- Мектептерді материалдық-техникалық жағынан жетілдірудің қажеттілігі
- Жоғарыда аталған жауаптардың бағаларының қосындысы
- Халықаралық зерттеулерге дайындалу
- Жауап жоқ
- Дұрыс

▲ 1/2 ▼

9. Қазақстан Республикасындағы орта білім беру деңгейін арттыратын заңнамаға өзгертулер мен толықтырулар енгізу керек деп санайсыз ба?

Копироват

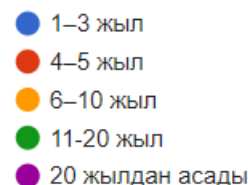
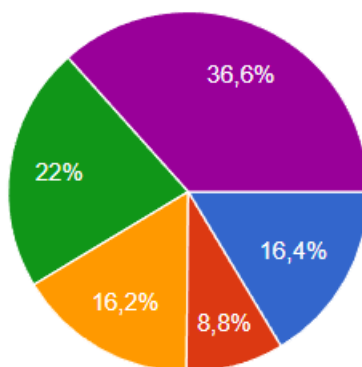
696 ответов

▲ 1/3 ▼

4.Жалпы жұмыс өтіліңіз?

696 ответов

2. Қазақстан Республикасының орта білім беру аясындағы саясат жүргізу мәселелері, социологиялық талдау (Маңғыстау облысының мысалында)

2.1. Маңғыстау облысының орта білім беру мекемелерінде мемлекеттік саясатты жүзеге асыру тәжірибесі

Диссертация тақырыбы аясында жүргізілген сауалнама барысында мектеп директорлары, балалардың ата-аналары және оқушылардың өздерін қосқанда 220 адам сауалнама жүргізгеннен кейін облыс тұрғындарының ең өзекті мәселелерінің бірі болып табылатыны анықталды. Мектепке дейінгі мекемелерде орын тапшылығына қатысты сауалнама жүргізілді. 2022 жылдың аяғында балабақша кезегінде 1-6 жас аралығындағы 21 155 бала тұрса, оның ішінде 3-6 жас аралығындағы 8 650 бала.

Қоғамдық қордың мәліметінше, Мұнайлы ауданына қарасты Атамекен, Қызылөзен, Батыр және Дәулет ауылдарында, сондай-ақ Маңғыстау ауданының Өмірзақ, Бостан, Аққұдық, Бекі ауылдарында мемлекеттік балабақша мүлде жоқ. Бағаның жоғары болуына байланысты аз қамтылған және көп балалы отбасы балалары жекеменшік мектепке дейінгі мекемелерге бара алмайды.

Облыста бүгінде мектеп жасына дейінгі балалардың 37,7 пайызының ғана балабақшаға бару мүмкіндігі бар. Мектепке дейінгі мекемелерде орын тапшылығынан ата-аналар жылдар бойы кезекте тұруға мәжбүр. Қоғамдық бағалау халықтың мектепке дейінгі білім беру саласына қанағаттанудың төмендігін көрсетеді. Ата-аналар арасында жүргізілген сауалнама барысында бұл өңірдегі өзекті мәселелердің бірі екені белгілі болды. Тек Маңғыстауда ғана емес, барлық дерлік облыстарда бар. Кадр тапшылығы, топтардың толып кетуі, тәрбиешілер мен мұғалімдердің жалақысының төмендігі проблемасын атап өткен жөн.

Мамандар атап өткен тағы бір мәселе – Маңғыстау облысындағы мектептердің толып кетуі. Облыста 138 мектеп бар, онда 98 092 оқушы оқиды. Барлығы 13 мектеп (11 пайыз) бір ауысымда оқытуды жүргізеді. Облыстағы 104 мектепте (84 пайыз) оқыту екі ауысымда жүргізіледі. Облыстағы алты мектепте балалар үш ауысымда оқиды.

Қоғамдық қордың мәліметінше, облыстағы 114 орта мектепте 62 671 оқушы, яғни мектеп оқушыларының 65,8 пайызы ыстық тамақпен қамтылған. Бастауыш сынып оқушыларының саны – 42522. Оның 15591-і (36,7 пайызы) тегін ыстық тамақпен қамтылған. Әлеуметтік аз қамтылған отбасылардан шыққан мектеп оқушыларының 34,2 пайызы сауалнамаға сәйкес ыстық тамақпен қамтамасыз етілмеген. Компьютерлер санының шектеулілігіне байланысты проблемалар бар: 30 оқушыға бір ғана компьютер бар. Мұғалімдер жетіспейді, барлық мектептерде инклюзивті білім беруге жағдай жасалмаған, мектеп бағдарламалары мен оқулықтардың сәйкес келмеуі, өндіріс процесіне кедергі келтіретін қағазбастылықтың көптігі, тамақтың сапасыздығы. Мұнайлы ауданындағы сауалнамаға қатысқандардың 20 пайыздан астамы да мектептердегі тамақтың қымбаттығын атап өткен. Халық арасында жүргізілген сауалнамаға сәйкес сауалнамаға қатысқан мектеп оқушыларының орта есеппен 56,3 пайызы білім сапасына қанағаттанған.

2021-2022 оқу жылдарында Маңғыстау облысы бойынша жалпы орта мектептер саны 17 құрады, сол мектептерде оқитын оқушылар саны – 3525, 2022-233 оқу жылдарында Маңғыстау облысы бойынша жалпы орта мектептер саны 29 мектепті құрады, оларда оқитын оқушылар саны – 8372 баланы құрады, 2023/24 оқу жылы оқу жылдарында Маңғыстау облысы бойынша жалпы орта мектептерде оқитын оқушылар саны 13356 баланы құрады.

2023 жыл дарынды балаларға арналған мамандандырылған ұйымдардағы оқушылар саны 581 құраса, педагогтар саны 74 құраған. 2024 жыл оқушылар саны -550, педагогтар саны – 78.

2024жылы қосымша білім беру ұйымдарының түрлері, саны:

- Оқушылар сарайлары-1, оқушылар шығармашылық үйлері-1

- Оқушылар орталықтары -2
- Станциялар: туристтік үйірмелер -4, техниктер үйірмелері -16
- Сауықтыру орталықтары -1
- Балалар мектептері (саз мектептері – саны, көркем сурет мектептері – саны, бейнелеу өнері мектептері - саны) -8 құрады.

Маңғыстау облысында күндізгі нысанда оқыған орта білім беру мектептерінің 11-сынып оқушыларының саны – 7765 құрады.

Кесте 1. «Маңғыстау облысы бойынша орта білім беру ұйымдарының саны»

Орта білім беру ұйымдары	2022-2023 жыл		2023-2024 жыл	
	Мектеп саны	Бала саны	Мектеп саны	Бала саны
Күндізгі нысандағы білім беру мектептері	145	165627	145	168241
Шағын жинақталған мектептер	10	875	10	856
Мемлекеттік емес мектептер	30	8372	39	13356
Кешкі мектептер	4	615	4	415
Арнаулы білім беру ұйымдары	4	653	4	664
Пәндерді тереңдетіп оқытатын мектептер саны: Оның ішінде гимназиялар Лицейлер	26	21056	26	21081
Қазақ тілде оқыту жүргізілетін	123	129528	124	131635

мектептер саны				
Орыс тілде оқыту жүргізілетін мектептер саны	5	7613	5	7470

Кесте 2. Маңғыстау облысындағы мемлекеттік емес мектептер желісі

Аудандар	2023 жыл		2024 жыл	
	Мектептер саны	Оушылар саны	Мектептер саны	Оқушылар саны
Ақтау	18	5671	23	9308
Жаңаөзен	3	361	5	1167
Мұнайлы	7	2195	10	2772
Түпқараған	1	145	1	109
	29	8372	39	13356

Мұғалім мен оқушы арасындағы ынтымақтастықты дамыту негізінде оқу процесінің моделін қалыптастыру, оқу іс-әрекетінің әртүрлі түрлерін қолдануды қамтамасыз ететін әртүрлі оқыту әдістерінің үйлесімді үйлесімі тұрғысынан жалпы орта білім берудің жаңа басымдықтары анықталды. Оқытудың оқу-тәрбие мақсаттары мен мазмұнды құрылымдауды таңдау принциптері нақтыланды. Білім беруді жаңғырту бағыттарының бірі жалпы орта білім беру деңгейінде бейіндік оқытуды енгізу болып табылады. Бұл процестің нормативтік шеңбері ҚР МЖМБС 2.3.4.01-2010-да көрсетілген. Өз кезегінде бейіндік даярлықты дамыту тетіктерін әзірлеу білім берудің барлық деңгейлерінде оқыту мазмұнының, әдістері мен құралдарының сабақтастығын талап етеді.

2010-2011 оқу жылында шет тілін меңгерудің жалпыеуропалық деңгейлеріне сәйкес және ҚР МЖМБС негізінде 2.3.4.01-2010 тілдерді меңгерудің деңгейлік моделі енгізілді. Тұжырымдамалық тұрғыдан деңгейлік тәсілге негізделген білім берудің деңгейлік моделінің жаңа жүйесінің айрықша ерекшелігі оның оқытудың түпкілікті нәтижесіне – оқыту дың нақты белгіленген деңгейіне бағытталуы болып табылады. Бұл ретте білім алушылардың жеке ерекшеліктерін есепке алу және оқушы лардың

функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған оқытудың дәстүрлі моделінен оқытуға көшу мәселесі өзекті болып қала береді.

Әлемдік білім беру кеңістігіне интеграциялаудың стратегиялық мәселелерінің бірі-оқытудың 12 жылдық моделіне көшу. 2011 жылы құзыреттілік тәсілге көшуді ескере отырып, ҚР БҒМ 12 жылдық білім берудің МЖМБС мазмұнын қайта қарау жөніндегі жұмыс тобы құрылды. 12 жылдық оқытудың бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының негізгі ережелері бекітілді[19].

МЖМБС деректеріне сәйкес негізгі орта білім беру 6 жылға созылады және 5-тен 10-ға дейінгі сыныптарды қамтиды. Білім беру мазмұнын терең саралау және интеграциялау негізінде бейіндік оқыту 11-12 сыныптарда жүзеге асырылады және тегін болады. 12 жылдық білім беруге көшудің басталуы 2015 жылға жоспарланған. 2020 жылға қарай республиканың барлық мектептерінде 12 жылдық орта білім беру моделі енгізіледі деп күтілуде.

12 жылдық оқыту моделі бойынша эксперименттік жұмыс республиканың 104 мектебінде жүргізіледі. Экспериментке қатысатын мектептердің жалпы санының 45-і ауылдық және 59-ы қалалық білім беру ұйымдары. Экспериментке қатысушылар контингенті барлығы 1233 оқушыны құрады (оның ішінде қазақ тілінде 683 оқушы (55,5%), орыс тілінде - 550 (44,5%). Экспериментті іске асыру үшін 2011 жылы 9 сыныпқа арналған оқулықтардың 34 атауы және 82 оқу-әдістемелік кешен (бұдан әрі - ОӘК) әзірленді. Эксперименттік жұмысты жүзеге асыратын білім беру ұйымдарына 21063 дана оқулық және 27 633 ОӘК жіберілді.

Мектептегі тамақтануды ұйымдастыру балалардың денсаулығы мен тиімді оқу қабілетін сақтаудың маңызды шарттарының бірі болып табылады. 2011 жылы орта білім беру қорынан оқушыларды тамақтан дыруды ұйымдастыруға 2,8 миллиард теңге бөлінді. Оқушыларды ыстық тамақпен қамту көрсеткіші 7% - ға артып, 77% -. құрады. Республиканың 6051 мектебінде 1864842 оқушы үшін ыстық тамақ ұйымдастырылды, оның ішінде 622372 оқушы (33%) тегін ыстық тамақпен қамтамасыз етілді. Аз қамтылған отбасылардан шыққан 972507 оқушы тегін ыстық тамақпен қамтылды.

Дарынды балаларды анықтау, сүйемелдеу және қолдау орта білімді мекемелердің оқыту жоспарларында, оқу бағдарламаларында, пәндерді қазақ және ағылшын тілдерінде оқыту бойынша әдістемелік нұсқаулықтарда, үш тілде оқытуды енгізу бойынша ұсынымдарда назарға алынған.

Мамандандырылған Білім беру ұйымдарында оқитын оқушылардың сандық құрамы 1028 адамға артты.

2.2. Орта білім беру саласындағы мемлекеттік білім беру саясатын іске асыру тиімділігінің факторлары.

2010-2011 оқу жылында шет тілін меңгерудің жалпыеуропалық деңгейлеріне сәйкес және ҚР МЖМБС негізінде 2.3.4.01-2010 тілдерді меңгерудің деңгейлік моделі енгізілді. Тұжырымдамалық тұрғыдан деңгейлік

тәсілге негізделген білім берудің деңгейлік моделінің жаңа жүйесінің айрықша ерекшелігі оның оқытудың түпкілікті нәтижесіне - оқытудың нақты белгіленген деңгейіне бағытталуы болып табылады. Бұл ретте білім алушылардың жеке ерекшеліктерін есепке алу және оқушылардың функцио налдық сауаттылығын дамытуға бағытталған оқытудың дәстүрлі моделінен оқытуға көшу мәселесі өзекті.

2011 жылы құзыреттілік тәсілге көшуді ескере отырып, ҚР БҒМ 12 жылдық білім берудің МЖМБС мазмұнын қайта қарау жөніндегі жұмыс тобы құрылды. 12 жылдық оқытудың бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының негізгі ережелері бекітілді. Білім беру мазмұнын терең саралау және интеграциялау негізінде бейіндік оқыту 11-12 сыныптарда жүзеге асырылады және тегін болады. 12 жылдық білім беруге көшу 2015 жылы басталған. 2020 жылға қарай республиканың барлық мектептерінде 12 жылдық орта білім беру моделі енгізілді.

12 жылдық оқыту моделі бойынша эксперименттік жұмыс республиканың 104 мектебінде жүргізіле бастады. Экспериментке қатысқан мектептердің жалпы санының 45-і ауылдық және 59-ы қалалық білім беру ұйымдары. Экспериментке қатысушылар контингенті барлығы 1233 оқушыны құрады (оның ішінде қазақ тілінде 683 оқушы (55,5%), орыс тілінде - 550 (44,5%). Экспериментті іске асыру үшін 2011 жылы 9 сыныпқа арналған оқулықтардың 34 атауы және 82 оқу-әдістемелік кешен (бұдан әрі - ОӘК) әзірленді. Эксперименттік жұмысты жүзеге асыратын білім беру ұйымдарына 21063 дана оқулық және 27 633 оқу әдістемелік құрал жіберілді.

Мектептегі тамақтануды ұйымдастыру балалардың денсаулығы мен тиімді оқу қабілетін сақтаудың маңызды шарттарының бірі болып табылады. 2011 жылы орта білім беру қорынан оқушыларды тамақтандыруды ұйымдастыруға 2,8 миллиард теңге бөлінді. Оқушыларды ыстық тамақпен қамту көрсеткіші 7%-ға артып, 77% құрады. Республиканың 6051 мектебінде 1864842 оқушы үшін ыстық тамақ ұйымдастырылды, оның ішінде 622372 оқушы (33%) тегін ыстық тамақпен қамтамасыз етілді. Аз қамтылған отбасылардан шыққан 972507 оқушы тегін ыстық тамақпен қамтылды.

Авторлық, вариативті, тәжірибеге бағытталған бағдарламаларды құру арқылы балаларды бағдарламалық-әдістемелік қамтамасыз ету және әдістемелік сүйемелдеу деңгейін арттыру байқалады. 2011 жылы қосымша білім беру шығындары (бюджет қаражаты) 15 922667 мың теңгені құрады.

Қосымша білім беру ұйымдарында жылына бір оқушыға шаққандағы орташа шығын күрделі шығындарды есепке алмағанда республика бойынша орташа есеппен 62,7 мың теңгені құрады. Бұл ретте өңірлер бөлінісінде бір адамға шаққандағы ең төменгі Шығыстың кең таралуы Солтүстік Қазақстан облысында 22,2 мың теңгеден Астана қаласында 89,7 мың теңгеге дейін болады.

2011 жылы 9-сынып оқушыларының саны 252300 адамды құрады. Жылдар бойынша және жалпы республика бойынша, өңірлер бөлінісінде орта

білім беретін мектептердің 9-сынып түлектері санының төмендеу үрдісі байқалады. Білім беру жүйесінің тұрақты жұмыс істеуі мен нәтижелілігінің көрсеткіштерінің бірі білім деңгейлері бойынша оқушылар контингентінің табысты қозғалысы болып табылады. 2011 жылы 9-сынып түлектерінің жалпы санынан 156200 адам 10-сыныпқа түсті, бұл олардың жалпы санының 61,9% құрады. Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында негізгі орта білімнен көшу пайызы-38,1%.

2011 жылы ҚР Білім және ғылым министрлігі ведомстволық бағынысты күндізгі орта білім беретін мектептердің 11-сынып оқушыларының бітіруі 231155 адамды құрады. 2010 жылмен салыстырғанда жалпы орта білім берудің оқу бағдарламасын аяқтағаннан кейін оқушылар контингентін бітірудің 89899 адамға артқаны байқалады. Бұл көрсеткіш Алматы облысы мен Республикалық мектептерді қоспағанда, өңірлік бөліністе де ұлғайды.

Жалпы орта білім туралы аттестат алғаннан кейін республика мектептері түлектерінің 44,9% - ы 2011 жылы техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында, 55,8% - ы жоғары білім беру ұйымдарында оқуын жалғастырды. Статистикалық деректерді талдау бастауыш мектептің 4-сынып оқушыларының барлығы оқушылар контингентін жоғалтпай негізгі орта білім деңгейіне көшетінін көрсетеді.

Негізгі орта мектептің 9-сынып түлектері орта білім деңгейіне көшкен кезде олардың жалпы орта білім беру ұйымдарында одан әрі оқытуды таңдауы байқалады. 10-сыныпта оқуды жалғастырғысы келетін 9-сынып түлектерінің өсу пайызы ата-аналар мен оқушылардың жоғары білім алуға деген саналы ұмтылысымен түсіндіріледі.

2.3. Орта білім беруді жаңғырту процестеріне басқарушылық Үкіпал етудің инновациялық тетігі

Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша білім берудің барлық деңгейлерінің сапасын бақылаудың орталықтандырылған вертикалы құрылды, оған білім беру сапасын бақылау жөніндегі 16 аумақтық департамент кіреді.

«Балапан» бағдарламасын іске асыру шеңберінде 2010 жылмен салыстырғанда мектепке дейінгі мекемелер желісі 2011 жылы 1650 бірлікке ұлғайтылды (487 балабақша, 1163 шағын орталық). Республикада 8096 мектепке дейінгі ұйым (2748 балабақша, 5348 шағын орталық) жұмыс істейді, салыстыру үшін 2010 жылы олардың саны 6446 бірлікті құрады. Қазіргі уақытта кәсіптің имиджін және педагог мәртебесін арттыру арқылы орта білім беру жүйесі жаңғыртылуда. 2012 жылдан бастап педагогтардың педагогикалық жоғары оқу орындары жанындағы Біліктілікті арттыру орталықтары және Назарбаев Университеті жанындағы» білім беру факультеті құрылды. «Болашақ» халықаралық бағдарламасы аясында жаңа формациядағы педагогтарды даярлау және олардың біліктілігін арттыру басталды. Педагогикалық мамандық тарға мемлекеттік грант мөлшері арттырылды. Орта білім беру жүйесінде бастауыш білімнен (1-4 сыныптар), негізгі орта білімнен

(5-10 сыныптар) және жалпы орта білімнен (10-12 сыныптар) тұратын 12 жылдық оқуға көшуге дайындық жүріп жатыр. Жаңа стандарттарға Бейімделген мектеп құрылысының бірегей бағдарламасын (521 жаңа мектеп салу жоспарланған) іске қосу жоспарлануда. 44 білім беру ұйымдарында 2011-2012 оқу жылынан бастап электрондық оқыту бойынша «e – learning» пилоттық жобасы енгізілді, оған қосымша 537 білім беру ұйымы қосылатын болады.

Қазақстанда Болашақ мектебін қалыптастырудағы басты басымдықтардың бірі көптілділікті дамыту саясаты болып табылады. Тілдердің үштұғырлығы - қазақ тілі, орыс тілі, ағылшын тілі енгізілуде. Бейімді және элиталық қазақстандық мектептерде қазақ, ағылшын және орыс тілдерінде үш тілде оқыту оқушылардың құзыреттілік дағдыларын қалыптастырудың негізі болып табылады. Осы мектептердің оқу жоспарларына оқушылардың тандауы үшін басқа да шет тілдері енгізіледі. Көптілді оқыту үшін оқулықтар, оқу-әдістемелік ережелер, бейімдеу бағдарламалары әзірленеді. Қазақстанда көптілді оқыту бірнеше ондаған мектептерде жүзеге асырылады. Бұл істе 4 мың қазақстандық бала оқитын алты «Назарбаев Зияткерлік мектебі» флагманы болып табылады. Төрт тілде оқыту 15 мың оқушыға арналған 29 қазақ-түрік лицейінде жүргізіледі. Үш тілде - қазақ, ағылшын және орыс тілдерінде оқыту 2 «Мирас» 2 мектебінде, «Нұрсұлтан Назарбаевтың білім қоры» қоғамдық қорының халықаралық мектебінде енгізілді[22].

Ең көп таралған көптілді мектептер-дарынды балаларға арналған «Мұрагер» мамандандырылған мектептері. Бүгінгі таңда олардың жалпы саны 6 мыңнан астам оқушыға 33 бірлікті құрайды. Бұл мектептер ҚР БҒМ-нің 2004 жылғы 22 сәуірдегі «үш тілде оқыту және халықаралық білім беру кеңістігіне интеграциялау» бағдарламасы бойынша бұйрығы негізінде жұмыс істейді. Бұл мектептер қызметінің негізгі қағидаты мектеп оқушыларын әлемдік деңгейде оқыту болып табылады, бұл кезде түлектер әлемнің кез келген елінде сұранысқа ие мамандар бола алады. Қазіргі уақытта «Мұрагер» мектебінің 28 түлегі Израильде, АҚШ-та, Қытайда, Чехияда, Ресей Федерациясында және басқа да шетелдік жоғары оқу орындарында табысты білім алуда. 2006-2007 оқу жылынан бастап ҚР БҒМ министрінің бұйрығына сәйкес «Мұрагер» мектептерінің жалпыланған тәжірибесі бүкіл Қазақстан мектептерінде тарала бастады. ҚР БҒМ мемлекеттік білім беру стандарттары мен тестілеудің Ұлттық тестілеу рейтингісіне сәйкес «Мұрагер» мектептері жыл сайын Қазақстанның үздік 100 мектебінің қатарына кіретіні кездейсоқ емес. Осы мектептер түлектерінің 100%-ға жуығы қазақстандық жоғары оқу орындарында білім гранттарын алады.

Көптілді мектептердің саны тұрақты өсуде - 2020 жылға дейін Қазақстанда 700-ге жуық мектеп болады. Бастамашысы – еліміздің Тұңғыш Президенті болып табылатын республиканың білім беру кеңістігіне үштілділікті енгізу саясаты біртіндеп бүгінгі күннің шын дығына айналууда. 2004 жылы аптасына 2 сағат көлемінде екінші сыныптан бастап ағылшын тілін үйрену эксперименті басталды. 2011 жылдан бастап бұл тәжірибе 115 қазақстандық мектепте

енгізілді, онда 51 мыңнан астам оқушы оқиды. Сонымен қатар, бұл мектептердің барлығы дарынды балалар мен мектеп - гимназияларға арналған.

2013-2014 оқу жылынан бастап барлық қазақстандық бірінші сынып оқушылары міндетті түрде ағылшын тілін үйренетін болады. Жақын арада, 5-6 жылдан кейін қазақстандық мектептерде пәндерді ағылшын тілінде оқыту практикасы кеңінен қолданылады.

«Бейіндік мектеп» бейіндік оқытудың тұжырымдамалық негіздері әзірленді, ол 2015 жылдан бастап жоғары сыныптарда лицейлерде, гимназияларда, дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектептерде, жаратылыстану-математикалық және әлеуметтік-гуманитарлық бағыттар бойынша зияткерлік және орта білім беретін мектептерде іске асырылатын болады.

Осы бейіндік мектепке түсу үшін ұлттық тестілеуді сәтті тапсыру қажет. «Бейіндік мектеп» бейінді мектептерінде 10-сынып түлектерінің 60% - ы оқуын жалғастырады деп жоспарлануда. Сондай-ақ, бейінді мектептерді, оның ішінде жатақханалары бар мектептерді және ауылдық жерлерде ашу көзделіп отыр. Сонымен қатар, 40 ЖОО базасында бейіндік оқыту бағдарламасын іске асыратын мектептер құрылады[23].

Техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде оқытудың барлық стандарттарын жаңарту бойынша реформа басталды. Мұнай-газ, ауыл шаруашылығы, туристік, машина жасау салаларында 118 кәсіп бойынша кәсіби стандарттар әзірленді. Кадрларды даярлау сапасын басқаруды қамтамасыз ету үшін ТЖКБ түлектеріне біліктілік беруді тәуелсіз бағалау жүйесі енгізілді. «Кәсіпқор» холдингінің басқаруымен Астана, Алматы, Ақтөбе және Шымкент қалаларында әлемдік деңгейдегі төрт колледж салу жоспарлануда. «Кәсіпқор» Холдингі базасында бизнестің қатысуымен басқарудың корпоративтік нысаны, жаңа стандарттар, бағдарламаларды халықаралық аккредиттеу ТЖКБ-ның бүкіл жүйесіне сынақтан өткізіліп, таратылатын болады. Техникалық және кәсіптік білім беруде «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қорының базалық кәсіпорындары арқылы дуальды білім беру енгізілуде.

ҚОРЫТЫНДЫ

Диссертациялық зерттеуде ғылыми танымның жалпы әдістемелік принциптері мен социологиялық талдау әдістеріне сүйене отырып, орта білім беру жүйесінің дағдарыстық трансформациясының негізгі себептеріне, оны модернизациялаудың сыртқы және ішкі жағдайына, орта білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың теориялық негіздеріне көп факторлы талдау жасалды. Орта білім беру мекемесін зерттейтін теориялық ережелерді зерделеу Ресейдегі орта білім беруді жаңғыртудың сипаты, мемлекеттік білім беру саясатының мақсаттары және оны тиімді жүзеге асыру факторлары туралы қорытынды жасауға мүмкіндік берді. Орта білім берудің әлеуметтік институтын жаңғырту объективті қажет, ол қазақстандық қоғамның қажеттіліктері мен оның мүмкіндіктеріне байланысты. Сонымен бірге оны жүзеге асырудың бағыттары, нысандары мен әдістері мемлекеттік басқару субъектілерінің ықпалында болады және көбінесе жаңғырту мақсаттарына сәйкес келмейді.

Орта білім берудің әлеуметтік институтын жаңғырту объективті қажет, ол қазақстандық қоғамның қажеттіліктері мен оның мүмкіндіктеріне байланысты. Сонымен бірге оны жүзеге асырудың бағыттары, нысандары мен әдістері мемлекеттік басқару субъектілерінің ықпалында болады және көбінесе жаңғырту мақсаттарына сәйкес келмейді. Осы жағдайда мемлекет саясатының мақсаты белгілі әлеуметтік заңдылықтарға сәйкес өсіп келе жатқан экономиканың, дамып келе жатқан мәдениеттің кадр ресурстарына деген қажеттіліктерін қанағаттандыру, жеке тұлғаның дамуына жағдай жасау үшін жалпы білім беруді жедел қарқынмен жаңғырту болып табылады. Қазіргі қазақ қоғамындағы орта білім беруді жаңғырту жөніндегі мемлекеттік саясаттың мәні оның орта білім саласындағы әртүрлі әлеуметтік субъектілердің динамикалық өзара әрекеттесуінің мақсатқа бағытталған процесі ретінде ұсынылуында, олардың арасында мемлекеттік құрылымдар жетекші орындарды иеленеді.

Орта білім беруді жаңғыртудың мемлекеттік саясатының стратегиялық мақсаты – жоғары өнімді қоғамдық пайдалы қызмет пен тұлға мен қоғам, азаматтық қоғам мен қоғам арасындағы паритеттік әлеуметтік диалог субъектісі ретінде дамуы жоғары әлеуметтік-кәсіби тұлғаны қалыптастыру. күй. Білім беру саясатын жүзеге асырудың негізгі субъектілері – әртүрлі деңгейдегі білім беру органдары, ал бірлесіп жүзеге асырушылар – азаматтық қоғам институттары. Зерттеу мектептегі білім беруді басқарудағы барлық субъектілер кешенінің міндеттерін, функцияларын және қызметінің принциптерін

анықтайды. Олардың міндеттері – қазақ тандық жалпы білім беруді бәсекеге қабілетті сипатта қамтамасыз ететін жаңа басқару тетіктерін енгізу. Мемлекеттік органдардың практикалық іс-әрекеттерін талдау олардың орта білім беруді жаңғыртуға бастамашылық, ұйымдастырушылық, стратегиялық жоспарлау, үйлестіру және тікелей қатысу функцияларын атқаратыны анықталды.

Білім беру саясатын нарықтық экономика жағдайына бейімдеу, оның мазмұны мен технологияларын жаңарту бойынша шаралар қабылдануда. Орта білім беру саласына инновациялар енгізудің құқықтық негіздері мен реттеу тетіктерінің жаңа түрлері қаланды. Жаңа элементтер құрылып, жалпы басқару тетігі жаңартылуда, орта білім сапасының негізгі көрсеткіштері мен критерийлері әзірленуде.

Нарықтық экономика жағдайында азаматтардың құқықтарын жүзеге асыру жағдайларының теңсіздігінен туындайтын білім берудің әлеуметтік шығындары өсуде. Салыстырмалы теориялық және эмпирикалық талдау нәтижесінде орта білім берудің сапасы мен даму деңгейі негізінен мемлекеттік білім беру саясатының нақты басымдықтарымен және оны жүзеге асыру тетіктерінің тиімділігімен анықталатындығы зерттеудің негізгі гипотезасы расталды.

Салыстырмалы теориялық және эмпирикалық талдау нәтижесінде орта білім берудің сапасы мен даму деңгейі көбінесе мемлекеттік білім беру саясатының нақты басымдықтарымен және оны жүзеге асыру тетіктерінің тиімділігімен анықталатындығы зерттеудің негізгі гипотезасы расталды.

Мемлекеттік білім беру саясатын дамытудың негізгі аспектілері, бір жағынан, жалпы адамзаттық құндылықтардың, білім берудегі тұлғаның еркін дамуы мен плюрализмнің басымдығы; екінші жағынан, қазіргі қазақ қоғамының шындығы, оны қорғау және оның психикалық негіздерін нығайту қажеттілігі. Мемлекеттік білім беру саясатының міндеті дағды дамып келе жатқан нарық және қаржылық ресурстардың қатты тапшылығы жағдайында тұлғаның білім берудің қажеттілігі мен білім беру қызметтерін ұсыну арасындағы сәйкессіздікті жою болып табылады.

Қазақстандық қоғамға жоғары білімді, мансапқа бағдарланған тұлғалар ғана емес, сонымен бірге жоғары құндылықтары бар тұлғалар да қажет. Дүниежүзілік еңбек нарығында қызметкердің бәсекеге қабілеттілігі кәсіби құзыреттілікпен, кең әлеуметтік көзқараспен, мінез-құлық икемділігімен, жеке белсенділіктің жоғары деңгейімен қамтамасыз етіледі, бірақ бұл қасиеттер жеке тұлғаның рухани-этикалық көзқарастарына, оның жұмыс істеу қабілетіне негізделуі керек. Орталық және аймақтық деңгейлердегі жаңғыртудың перспективалы буындары бағдарламалық-анықтаушы, ақпараттық-талдау, бақылау-құқықтық, болжау және бақылау функцияларын жүзеге асыратын, оқыту мен білім беру үдерістерін жоғары сапа деңгейінде ұйымдастыратын реформаланған құрылымдар болуы керек.

Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарында «таяу онжылдықта мемлекет қызметінде басты бағыт – болашаққа

инвестициялар – қазақстандықтардың орнықты экономикалық өсуіне, өркендеуі мен әлеуметтік әл-ауқатына қол жеткізу үшін орта білім берудің бәсекеге қабілеттілігін арттыру басымдыққа ие болатыны» атап өтілді [1]. Осыған байланысты Қазақстанның инновациялық және табысты экономикасын қалыптастыру жөніндегі стратегияны іске асыру жаңа типтегі басқару бейінінің сапасына, кәсіби дағдыларға байланысты болады. Сол себепті мамандықтар бойынша оқыту стратегиясы болашақ мамандардың инновациялық құзыреттіліктерін қалыптастыру бағытында қайта қаралып, адам әлеуетін, оның бәсекеге қабілеттілігін, қызмет ету сапасы мен тиімділігін дамытуға мүмкіндік беретіндей етіп толықтырылды.

Қазіргі кезде жоғары білікті, білімді, іскермамандарға деген қажеттілікпен оларды еңбек қатынастарына тарту үшін экономикалық, әлеуметтік және ұйымдастырушылық жағдайларды қалыптастыру арасында елеулі қайшылық туындады. Осындайда, кадр тапшылығын тек өсуге ұмтылатын шағын шаруашылықтар ғана емес, сонымен қатар, ұдайы өндірістің нәтижелі динамикасы, табыстылықтың айтарлықтай көрсеткіштері және бәсекелестік позициялары бар ірі қаржылық тұрақты субъектілер де басынан кешу үстінде екендігін атап өткен жөн. Сондықтан табысты жұмыс істейтін бизнес-құрылымдар басым әлеует – адами капиталды басқару тетігі негізінде заманауи менеджментті дамытады. Бұл, ең алдымен, адами ресурстарды пайдалану тұрғысынан адами капиталды басқару маңызды экономикалық және стратегиялық міндеттерді шешуге бағытталғандығына байланысты.

Қазіргі экономикада адам дамудың басқа да факторларының арасында бірінші орындардың бірінежетуге ықпал ететін әлеуметтік-экономикалық даму ресурсына айналып қана қоймай, жақсы өмір сүру мақсатының да объектісіне айналды. Ұлттық экономиканы дамытудың қазіргі кезеңінде шағын және орта бизнес субъектілері, мемлекеттік және мемлекеттік емес меншік нысандарындағы ұйымдар кәсіптік экономиканы кеңейтуге мүдделі.

Инновациялық дамуға көшу инновациялар жаңа технологияларды әзірлеуге, оларды өндірісте іске асыруға ғана емес, сонымен қатар, елдің бәсекеге қабілеттілігіне әсер ететін адами капиталға да бағытталған болуы керек екендігін білдіреді. Осыған байланысты инвестициялар объектісі ретінде еңбек капиталы (адами капитал) негізгі капиталмен және технологиялармен салыстырғанда анағұрлым маңызды болып табылады, бұл адамның зияткерлік капитал ретіндегі құндылығын көрсетеді.

Қазіргі Қазақстанда адами капитал инновациялық экономиканың қалыптасуына негіз болатын база болып табылады. Оның рөлі туралы мұндай түсінік бүкіл әлемде нығайып келеді және саясаттың адами әлеуетті нығайтуға және арттыруға бағытталған кезең-кезеңімен өзгеруі байқалады. Осылайша, адами капитал іскерлік трансформация факторларының басым бөлігі қалыптасуға негіз болып табылады.

Осылайша, орта білім берудің инновациялық құзыреттері экономиканың әртүрлі аспектілеріне әсері туралы диссертация қоғам алдында тұрған жаһандық өзгерістер мен қиындықтарды ескере отырып, өзекті болып

табылады. Адами капиталды болжау мен дамытуға қатысты зерттеулер тұрақты және гүлденген болашақты құру үшін өте маңызды

Жалпы білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың етуінің тиімділігі мен ұтымды дамуының маңызды факторларының бірі ретінде ғалымдардың көпшілігі адами капиталды оңтайлы және тиімді басқару деп көрсетеді. Экономиканың инновациялық дамуға көшуі жағдайында орта білім берудің инновациялық құзыреттіктерін қалыптастыру және пайдалану ерекше маңызға ие. Қазіргі кезде орта білім берудің инновациялық құзыреттері көбінесе қосарланған сипатқа ие. Атап айтқанда, оның тиімділігі жинақталған білімнің, тәжірибенің, дағдылардың, құзыреттердің сапасына байланысты және нарық субъектілерінің бәсекеге қабілеттілігі мен инновацияларға бейімділігін арттыру үшін тиімді пайдаланылуы мүмкін.

Екіншіден, адами капитал - бұл адамдардың жеке қасиеттерін, яғни еңбек, интеллект және т.б. қолдану нәтижесінде құрылған күрделі активтер жиынтығы. Қазақстан ұлттық экономикасының әлеуметтік - экономикалық даму стратегиясын орындау белгілі бір дәрежеде бизнесті дұрыс ұйымдастыруға, инновациялық құзыреттерді дұрыс қолдануға байланысты. Бұл тапсырмалар тек өзара байланыста оң нәтиже бере алады. Қазіргі уақытта тиімді бизнес үшін құзыреттерді дамыту және орта білім берудің сапалық сипаттамалары экономика мен прогресті дамытудың басым бағыттарына айналууда.

Қазіргі кезде тиімді бизнес үшін құзыреттерді дамыту және орта білім берудің сапалық сипаттамалары экономика мен прогресті дамытудың басым бағыттарына айналууда. Орта білім берудің құрылымы мен мазмұны елдің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету үшін де жоғары маңызға ие, өйткені инновациялық бағыт, ұлттық экономиканы оңтайландыру және оның трансформациясы мен дамуы негізінен орта білім берудің сапасына тікелей байланысты.

Диссертациялық зерттеудің нәтижесі – автордың білім беруді жаңғыртуды басқарудың әлеуметтік-мәдени механизмін енгізу бойынша ұсыныстар әзірлеуі. Білім беруді жаңғыртуды басқарудың әлеуметтік-мәдени механизмі білім беруді басқару жүйесін жаңғырту мен білім беру үдерістерін басқарудың негізгі субъектілерінің мотивациясының жаңа деңгейіне көшуін қамтамасыз ете алады. Мемлекет саясатының әзірленген әлеуметтік-мәдени механизмін іс жүзінде жүзеге асыру «өмір бойы білім алу», «оқу процесінде өзін-өзі ұйымдастыру», өзін-өзі басқару және өзін-өзі басқару технологияларын меңгеру сияқты жай ғана жарияланған емес, өзекті басымдықтарды белгілеуді білдіреді. -бақылау. Басқарудың инновациялық тетіктерін енгізу білім беру жүйесіндегі ресурстарды пайдалану тиімділігін арттыруды және әлеуметтік білім ретінде жоғары сапалы қолжетімді орта білім алудың конституциялық кепілдіктерін іске асыруды айқындайтын білім мен басқару ғылымының интеграциясын қамтамасыз етеді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. «Қазақстан Республикасының Конституциясы Қазақстан Республикасының Конституциясы» Конституция 1995 жылы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданды.а
2. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы
3. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000249>
4. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы. https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319_
5. «Ғылым туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 18 ақпандағы N 407-IV Заңы. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1100000407>
6. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 24 қазандағы № 487-IV Заңы <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1100000487/links>
7. «Қазақстан Республикасында білім мен ғылымды интеграциялау жөніндегі кейбір шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қаулысы 2000 жылғы 14 ақпан N 236 https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P000000236_/links
8. «Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 31 желтоқсандағы № 1050 қаулысы. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 20 шілдедегі № 508 қаулысымен.
9. «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Қазақстан Республикасының Тұңғыш президентінің Қазақстан халқына Жолдауы, Астана қ., 2012 жылғы 14 желтоқсан <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1200002050>
10. Білім беруді дамытудың 2025 жылға дейінгі мемлекеттік бағдарламасы: оқу бағдарламаларын жаңарту, ғылымды қолдау және электронды ҰБТ <https://primeminister.kz/news/gosprogramma-razvitiya-obrazovaniya-do-2025-goda-obnovlenie-uchebnyh-programm-podderzhka-nauki-i-elektronnoe-ent>

11. Мойындау туралы Лиссабон конвенциясы (Еуропа аймағындағы жоғары білімге тиісті біліктілікті мойындау туралы конвенция) Еуропа және ЮНЕСКО кеңесімен әзірленген және 1997 жылы 11-сәуірде Лиссабонда ұлттық өкілдермен қабылданған. <https://old.iqaa.kz/kz/khaly-araly-zhattar/lissabon-konventsiasy>
12. «Бала құқықтары туралы Конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесінің 1994 жылғы 8 маусымдағы қаулысы
https://adilet.zan.kz/kaz/docs/B940001400_
13. Сындалы қоғамдық диалог - Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі Мемлекет Басшысының 2019 жылғы 2 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауы. <https://www.akorda.kz> 21.10.2022
14. Атем М.Н., Құсайынов А.Қ. Орта білім сапасын арттырудың негізгі құрауыштары (салыстырмалы талдау) // Қазақстанның ғылымы мен өмірі.- Алматы, 2020. - №6 – Б. 91-96.
15. Атем М.Н., Құсайынов А.Қ. «Сапа», «білім беру сапасы», «білім беру сапасын басқару» ұғымдарының философиялық және педагогикалық алғышарттары // Қазақстанның ғылымы мен өмірі.- Алматы, 2020. - №11(144) – Б. 165-166.
16. Мемлекеттік білім беру саласын дамыту бағдарламасы
17. Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президентінің 2012 жылғы 10 шілдедегі «Қазақстанды әлеуметтік жаңғырту: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай жиырма қадам» бағдарламалық мақаласы
18. Onalbekov E. Atem M. Krugovykh I. Theories and concepts of comparative education: domestic and foreign experience: оқу құралы. – Almaty: Qazaq University, 2020. – 100 p.
19. 2011 жылы Білім және ғылым жүйесінің құқықтық базасы толығымен жаңартылды. Білім беру жүйесін жетілдіру, білім беру сапасын арттыру және қолжетімділігін кеңейту мақсатында 2011 жылы «Білім туралы»
20. «Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 24 қазандағы №487-IV Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңы қабылданды
21. Білім және ғылым саласындағы мемлекеттік саясатты қалыптастыру және іске асыру мақсатында 2011 жылғы ақпанда Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2011-2015 жылдарға арналған стратегиялық жоспары қабылданды
22. Білім сапасын ғылыми негізде көтеру: Түркістан облысында жүргізілген экспериментке қатысушылардың мақалалар жинағы // Ғылыми жетекшісі: А.Құсайынов; Жалпы редакциясын басқарған: М.Н. Атем. – Алматы: ПҒА, 2020. – 240 б.
23. Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың Қазақстан халқына жолдауы <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtyyn-kazakstan-halkyna-zholdauy-181416>

САУАЛНАМА

Құрметті әріптес!

Сізден сауалнама сұрақтарының жауаптарына мұқият және орнықтықарауыңызды сұраймыз

Сіздің жауаптарыңыз орта білім беру саласындағы мемлекеттік саясатты жетілдіру бойынша жұмыс сұйымдастыру үшін керек

Жауап үшін сәйкес пункт нөмірін қоршап немесе сызып қою керек.

Алынғанақпарат аса құпия болып табылады.

Сауалнамаға қатысқаныңыз үшін Сізге алғысымызды білдіреміз.

Толтырған күні «__» _____ 2024

Астана қ.

1. Жынысыңыз? 1.

- 1. Ер
- адам 1.2.
- Әйел
- адам

2. Жасыңыз?

- 2.1. 30 жасқа дейін
- 2.2. 30 – 39
- 2.3. 40 – 49
- 2.4. 50 – 59
- 2.5. 60 – 69
- 2.6. 70-тен жоғары

3. Мамандығыңыз? _____

4.1 Жалпы жұмыс сөтіліңіз?

1 жылға дейін

1 – 3 жыл

4 – 5 жыл

6 – 10 жыл

11-20 жыл

20 жылдан асады

5. Біліктік санатының болуы?

1.1. Жоғары

1.2. Бірінші

1.3. Екінші

1.4. Санаты жоқ

6. Сіздің көзқарасыңыз бойынша, орта білім беру мектептеріндегі оқытушылар жалақысының оқыту деңгейіне байланысты ма?

6.1 Едәуір мөлшерде байланысты

6.2 Аз мөлшерде байланысты

6.3 Байланысы жоқ

6.4 Жауап бер алмаймын

7. Орта білім беру сапасын арттыру үшін қандай шараларды жүзеге асыру керек?

7.1 Мемлекеттік саясатты жетілдіру

7.2 Оқытушылардың еңбекақысын көтеру

7.3 Оқыту деңгейін бақылау тетігін жетілдіру

7.4 Оқыту үрдісінде заманауи шетелдік тәжірибені енгізу

7.5 Өз жауабыңыз _____

8. Неге еліміздегі орта білім беру жүйесі деңгейі халықаралық рейтингтерде алдыңғы қатарда емес?

8.1 Еліміздегі оқыту тәсілдерінің дұрыс болмауынан

8.2 Мемлекеттік саясаттың жетілмегендігінен

8.3 Оқытушылар жыл сайын тиісті тағылымдамадан өтпейтіндіктен

8.4. Мектептерді материалдық-техникалық базасының тиісті деңгейде болмауынан

8.5 Жоғарыда аталған жауаптардың барлығы

8.6 Өз жауабының _____

9. Қазақстан Республикасындағы орта білім беру деңгейін арттыратын заңнамаға өзгертулер мен толықтырулар енгізу керек деп санайсыз ба?

- 9.1 Иә
- 9.2 Жоқ
- 9.3 Өз жауабыңыз